

ПРИКАЗ

23.11.2023

БОЕРЫК

№ 526-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2019 елның 12 февралендәге 81-осн номерлы боерыгы белән расланган Әлмәт урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Әлмәт урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 12 февралендәге 81-осн номерлы боерыгы (16.04.2020 №314-осн, 01.12.2020 №805-осн, 13.01.2022 №7-осн боерыклар нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Әлмәт урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны яңа редакциядә (кушымтада бирелә) баян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (Т.А.Барсукова) боерык имзаланган көннән башлап эш көннәрендә исәпләнгән өч көнлек чорда аны, дәүләт теркәвенә алу өчен, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына жибәрергә.

3. Әлеге боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы
Урман хужалыгы
министрлыгының
2019 елның 12 февралендәге 81-
осн
номерлы боерыгы белән расланды
(Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2023
елның 23 ноябрэндәге 526-осн
номерлы боерыгы редакциясендә)

ӘЛМӘТ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

(2023 елның 1 гыйнварына булган торышында)

Казан шәһәре, 2023

Эчтәлек

Кереш.....	7
3 БҮЛЕК. Гомуми мәгълүматлар.....	19
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама.....	19
1.1.1. Урманчылыкның атамасы һәм урнашкан урыны	19
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше.....	19
1.1.3. Урман үсә торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман-орлык районнарына юүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү.	22
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре.....	24
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	28
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама	30
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге	30
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама	35
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	39
3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ.....	44
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	44
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме	45
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме).....	61
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	124
2.1.4. Кисентеләрнең яше	128
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртеклар санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	129
2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары.....	131
2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	132
2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	133
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	135

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрлөре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләннәре) һәм параметрлары.....	136
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	136
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	136
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрлөре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләннәре) һәм параметрлары	137
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	138
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар	138
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	139
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары.....	139
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	140
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары.....	140
2.6. Урманнардан асыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	141
2.6.1. Урманнардан асыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары.....	142
2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәм һәм һәм балык тотудан тыш	142
2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	142
2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	143
2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары	143
2.9.2. Рекреация эшчәнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләрнен исемлеге.	143
2.9.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү	145
2.9.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары	145
2.9.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары	145
2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	146
2.11. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	146
2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	147

2.13. Жир асты байлыктарын геологик өйрөнүнө, файдалы казылмаларны эзлөү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	148
2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	150
2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	151
2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	154
2.17. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	155
2.18. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр	156
2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	156
2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганактарын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)	159
2.18.3. Урманнарны яңадан үрчәтүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстөрү, урманнарны карау чараларын үткәрү нормативлары, параметрлары, чорлары)	168
2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре	181
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр	183
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр	183
3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренең төрләре буенча чикләүләр....	185
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр.....	187

Кереш

Әлеге урман хужалыгы регламенты Әлмәт урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә әзерләнде.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры – 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүчеләр:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы

Почта адресы: Ямашев проспекты, 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясенең закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янгын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрдәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрдәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 2021 елның 30 декабрдәге 454-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 454-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрдәге 172-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 172-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2023 елның 01 гыйнварына)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Дәүләт урман реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статья	Урманнарға һәм алардагы табигать объектларына китерелгән зыянны каплау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарға һәм аларда булган табигать объектларына

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июндәге 1098 номерлы карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль миләктәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Урманнарда сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары территорияләрен булдыру һәм киңәйтү, гидротехник корымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объектларын файдалануга бирү турында карар эзерләү һәм кабул итү турында» 2022 елның 19 гыйнварындагы 18 номерлы карары
45 статья	Урманнарда линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент чыбыкларын һәм корымналарын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнгән торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль миләктәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 60 ³ статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитария куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәгә 1614 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәгә 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәгә 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны нәтижәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарнын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда һәм урман янғыннарнында янғын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәжәсиз контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлегә. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәгә 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарның функциональ зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы 1 өлешенең 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар булган жирләрнең чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү кагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрдәгә 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2022 елның 30 апрелендәге 1084-р номерлы күрсәтмәсе
21 ¹ статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары, резерв урманнары өчен урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү» 2022 елның 23 апрелендәге 999-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
73 ¹ статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү кагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жинүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 7 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвештәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		номерлы боерык
73 ¹ статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлеген типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 488 номерлы боерык
60 ¹⁵ статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенә урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	аларга үзгәрешләр кергү тәртибе	февралендәге 72 номерлы боерык
60 ⁵ статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60 ⁷ статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 912 номерлы боерык
60 ⁶ статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 910 номерлы боерык
23 ² статьяның 10 өлеше, 29 статьяның 11 өлеше, 23 ¹ статьяның 3 өлеше	Диләнке эшләр. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрэндәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләр төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренен технологик картасы формасын, урман бүлемтеген актыккы тикшерү акты формасын һәм урман бүлемтеген актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерык, «Урман бүлемтегенен таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенен таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенен таксация тасвирламасының урман бүлемтегенен хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенен таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрэндәге 687 номерлы боерык
60 ⁴ статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарда жиңелчә, уртача һәм көчле урман патологиясе булган зоналарны билгеләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кергүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрена 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрена 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабрена 1007 номерлы боерык
70 ¹ статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә таләпләрне раслау турында» 2017 елның 3 февралена 54 номерлы боерык
60 ¹³ статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июненә 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрена 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының үстерү районнарына бүленгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрена 909 номерлы боерык
46 статьяның 4 өлеше	Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерык
38 статья	Урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнарда авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июленә 408 номерлы боерык
49 статьяның 4 өлеше	Урманнарда файдалану турында хисап. Урманнарда файдалану турында хисап тапшыру	«Урманнарда файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарда файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	тәртибе	урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үстерү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 апрелендәге 303 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60 ¹¹ статьяның 3 өлеше	Урманнарны яңгынардан саклау турында хисап. Урманнарны яңгынардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнарны яңгынардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңгынардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңгынардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60 ⁸ статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәларен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53 ⁴ статья	Урман яңгынарнын сүндерү	«Урман яңгынарнын сүндерү кагыйдәларен раслау турында» 2022 елның 1 апрелендәге 244 номерлы боерык
98 ² статья	Урман сагы	«Урман сагын гамәлгә ашыру тәртибен һәм нормативларын раслау турында» 2021 елның

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		15 декабрдәгә 955 номерлы боерык
64 ¹ статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешләрэн раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерыгы
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны эзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны эзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәгә 692 номерлы боерык
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәгә 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урман корылышы турында гомуми нигезләмәләр Урман корылышының эчтәлегә	«Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерык
63 статьяның 3 өлеше	Урман үстерү. Урман үстерү кагыйдәләре	«Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урман үстерү проектының электрон рәвештәгә форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерык
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты.	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны үзләштерү проектының составын, аны эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен, электрон документ рәвешендә урманнарны үзләштерү проекты форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 16 ноябрдәгә 864 номерлы боерыгы
39 ¹ статья	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	«Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәгә 737 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәгә 434 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
43 статья	Жир астын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, жир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерык
38 ¹ статья	Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрәндәге 742 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
29 статьяның 6 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы боерык
29 статьяның 7 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеге	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрәндәге 513 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
53 статьяның 4 өлеше, 53 ¹ статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкларын үстерү районнарын билгеләү турында» 2022 елның 19 декабрдәге 1032 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының региональ яки муниципальара эһәмиятендәге гомуми файдалану автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2022 елның 13 октябрдәге 1099 номерлы карары
82 статьяның 7 өлеше	Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү	Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрдәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 БҮЛЕК. Гомуми мәгълүматлар

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның атамасы һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Әлмәт урманчылыгы (алга таба – урманчылык) Татарстан Республикасының көньяк-көнчыгыш өлешендә Әлмәт, Зәй һәм Бөгелмә районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык контроасы (үзәк утары) Әлмәт шәһәре үзәгендә, иң якин урнашкан Кәләй тимер юл станциясеннән 16 километр (алга таба – км) ераклыкта һәм республика башкаласы Казаннан 266 км ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы: 423450, Татарстан Республикасы, Әлмәт шәһәре, Нәриманов ур., 62.

Тел. 8 (8553) 32-87-14, E-mail: Almetevskoe.Gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәр озынлыгы – 58 чм, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 48 чм.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицادا китерелә.

1 нче таблица

Урманчылыкның төзелеше

Т/с	Урманчылыкның атамасы	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман кварталларының саны	Административ район (муниципаль берәмлек)	Мәйданы, гектар
1	2	3	4		
1	Әлмәт	Акташ	1-92	Әлмәт	962
				Зәй	5320
		Жәмгысе			6282
2	Әлмәт	Кама-Исмәгыйль	1-165	Әлмәт	9998
				Бөгелмә	2612
		Жәмгысе			12610
3	Әлмәт	Миңлебай,	1-212	Әлмәт	14380
				Бөгелмә	102
		Жәмгысе			14482
4	Әлмәт	Поташ Аланы	1-205	Әлмәт	14763
				Зәй	1887
		Жәмгысе			16650
Урманчылык буенча барлыгы					50024

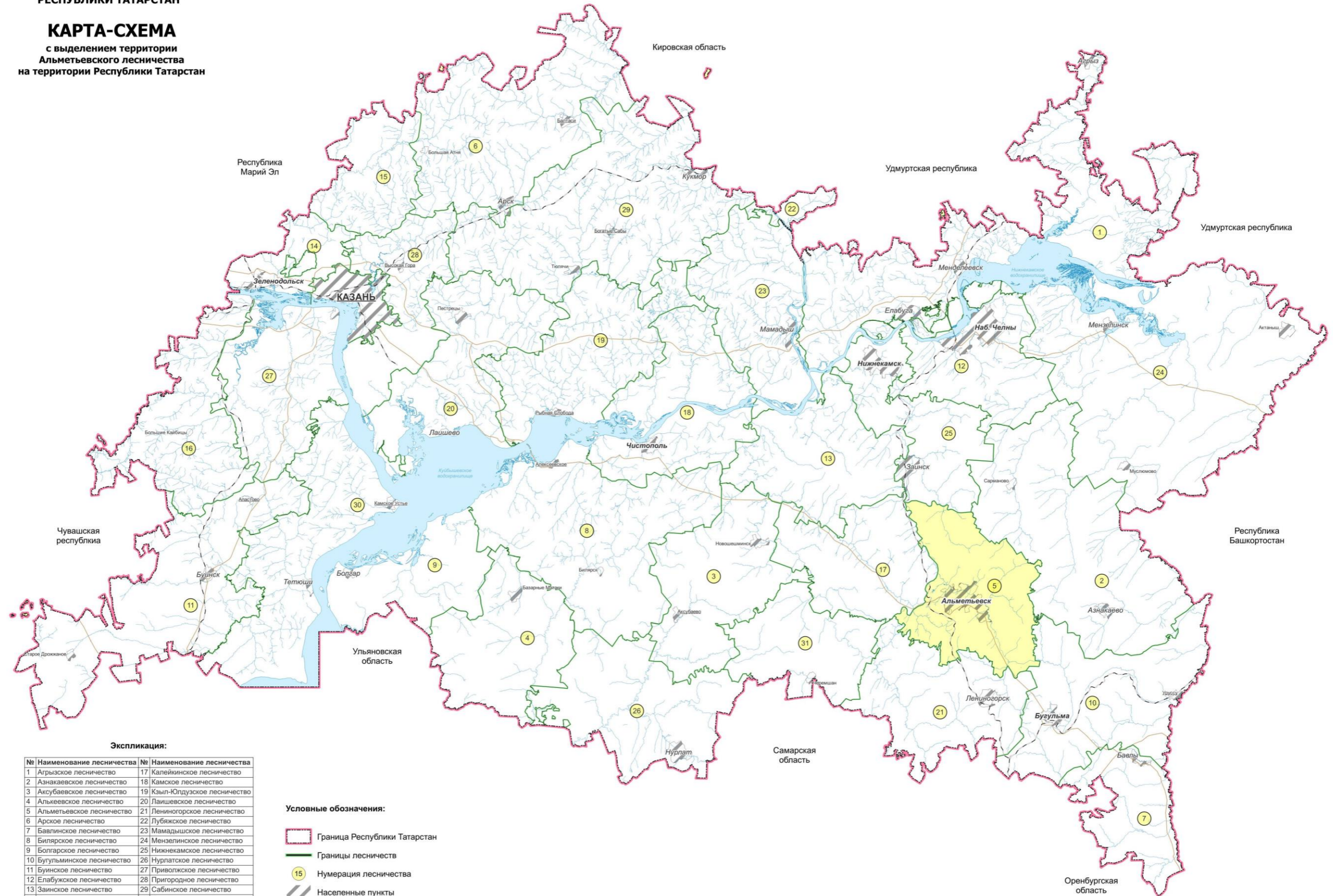
Урманчылыкның урман фонды зур булмаган урман биләмәләреннән һәм барча территория буйлап аерым-аерым урнашкан урман кишәрлекләреннән гыйбарәт. Территорияләрендә урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урманлы өлеше 22,5 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлөп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА с выделением территории Альметьевского лесничества на территории Республики Татарстан

Экспликация:

№	Наименование лесничества	№	Наименование лесничества
1	Агрызское лесничество	17	Калейкинское лесничество
2	Азнакаевское лесничество	18	Камское лесничество
3	Аксубаевское лесничество	19	Кзыл-Юлдузское лесничество
4	Алькеевское лесничество	20	Лаишевское лесничество
5	Альметьевское лесничество	21	Ленингорское лесничество
6	Арское лесничество	22	Лубяжское лесничество
7	Бавлинское лесничество	23	Мамадышское лесничество
8	Билярское лесничество	24	Мензелинское лесничество
9	Болгарское лесничество	25	Нижнекамское лесничество
10	Бугульминское лесничество	26	Нурлатское лесничество
11	Буинское лесничество	27	Приволжское лесничество
12	Елабужское лесничество	28	Пригородное лесничество
13	Зайнское лесничество	29	Сабинское лесничество
14	Зеленодольское лесничество	30	Тетюшское лесничество
15	Исleyenское лесничество	31	Черемшанское лесничество
16	Кайбицкое лесничество		

Условные обозначения:

- Граница Республики Татарстан
- Границы лесничеств
- Нумерация лесничества
- Населенные пункты
- Альметьевское лесничество

Масштаб 1 : 2 500 000

1.1.3. Урман үсэ торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман-орлык районнарына юлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү

Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарын урман үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүлү

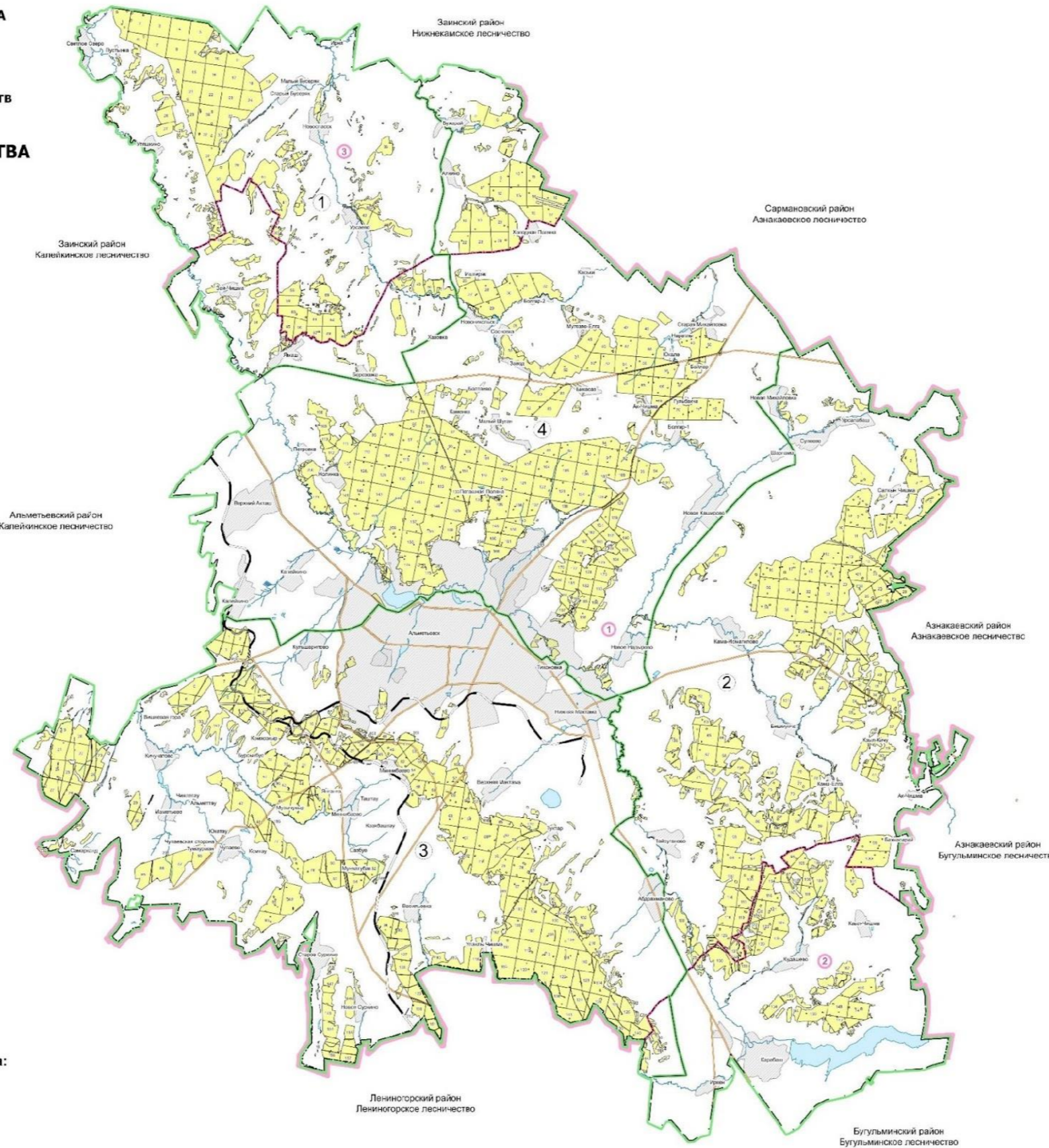
Т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман үсэ торган зона	Урманлы район	Урманнарны саклау районнарына бүлү зонасы	Урман-орлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Акташ	Урман-дала зонасы	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы	Урман авырулары буенча уртача хәтәрлек	Нарат өчен - 3, чыршы - 4, имән - 2	1-92	6282
2.	Кама-Исмәгыйль					1-165	12610
3.	Миңлебай,					1-212	14482
4.	Поташ Аланы					1-205	16650
барлығы							50024

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

2 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
КАРТА-СХЕМА
с распределением территории
лесничества и участков лесничеств
по лесорастительным зонам
и лесным районам
**АЛЬМЕТЬЕВСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Акташское	6282
2	Кама-Исмагиловское	12610
3	Миннибаевское	14482
4	Поташно-Полянское	16650
5	Итого	50024

Условные обозначения:

- Граница лесничества
  - Границы участковых лесничеств
  - Граница Республики Татарстан
  - Границы административно-территориальных единиц
  - Границы административно-территориальных единиц
  - Границы кварталов
  - ① Номера участковых лесничеств
  - ① Номера административно-территориальных единиц
  - 10 Номера кварталов
  - Автомобильные дороги
  - Реки, озера, водохранилища
  - Реки, ручьи
  - Населенные пункты
- Лесорастительная зона и лесной район:**
- Лесостепной район:
- Лесостепной район Европейской части Российской Федерации

Административно-территориальная единица:

①	Альметьевский район
②	Бугульминский район
③	Заинский район

Масштаб 1 : 400 000

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләрә буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм салагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләрәнең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Барлыгы урманнар			50024	
Яклагыч урманнар, барлыгы			27905	
Шул исәптән:				
1.2. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Акташ	Кварталлар: 5 7; Әлеге кварталларның бер өлеше: 1, 3, 28, 34, 43, 44, 47-52, 60, 65, 67, 68, 73, 74, 76-78, 81, 82, 85-89, 91, 92	301	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы «Татарстан Республикасы территориясен дә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен
	Кама-Исмәгыйль	Квартал: 116 Әлеге квартал өлешләре: 2, 3, 10-12, 18, 19, 31, 35, 36, 38, 39, 41-44, 46, 48, 56, 74, 75, 80-84, 98, 104, 107, 109-111, 125, 131, 135, 136, 138, 143-145, 147, 149, 150, 158-160, 163, 165	495	
	Миңлебай,	Кварталлар: 89, 172; Әлеге квартал өлешләре: 23, 27, 31, 47, 49-51, 79, 81, 82, 86, 87, 90, 128, 132, 171, 184, 187, 189, 193, 199-201, 204, 205	225	
	Поташ Аланы	Квартал: 116 Әлеге квартал өлешләре: 1-4, 7, 12, 13, 16, 18-20, 22, 23, 26, 27, 29-38, 41, 44, 48, 50, 55, 56, 58, 60-65, 68, 69, 77-81, 191	417	
	Жәмгысе		1438	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләрнең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
				раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерыгы
1.2. табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, барлыгы,			16253	
а) Россия Федерациясе субъектлары милегендә булган, гомуми файдаланудагы тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары	Акташ	Өлеге квартал өлешләре: 63, 71, 77, 82-87, 89, 91, 92	48	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерыгы
	Кама-Исмәгыйль	Өлеге квартал өлешләре: 2, 3, 6, 10-15, 22, 23, 28, 43, 45, 46, 48-53, 57, 75, 78, 82-84, 86, 87, 91, 94, 97-101, 103, 104, 115, 116, 119, 120, 122, 127, 128, 131-133, 136, 143-148, 152, 156, 160	901	
	Миңлебай,	Кварталлар: 1, 2, 4, 211, 212; Өлеге квартал өлешләре: 3, 20, 22, 23, 25, 26, 28, 31, 43, 44, 47-51, 80-82, 84, 94, 95, 97-99, 103, 106, 127-131, 149-151, 153, 171, 184, 187, 188, 192-194, 197, 198, 200, 202, 209, 210	1055	
	Поташ Аланы	Өлеге квартал өлешләре: 2, 4, 9, 10, 22, 25, 37, 40, 49, 50, 53-57, 64, 66-70, 80, 81, 134, 135, 191	466	
	Жәмгысе		2470	
б) урман-парк зоналары	Акташ	-		
	Кама-Исмәгыйль	-		
	Миңлебай,	Кварталлар: 7-15, 17, 18, 35-37, 39, 45, 52, 54-64, 66, 67, 134, 135, 142, 143, 159, 160, 162, 164, 167-169, 173-175, 185 Өлеге квартал өлешләре: 16, 18, 38, 40, 41, 46, 53, 68, 152, 153, 158, 161, 163, 165, 166	3091	
Поташ Аланы	Кварталлар: 73-76, 84-91, 93-105, 108-133, 136-155, 157-171, 173, 176-190,	10613		

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
		192-196, 198-200, 203-205; Өлеге квартал өлешләре: 37, 77, 92, 106, 107, 134, 135, 156, 172, 174, 175, 191, 197, 201, 202		
	Жәмгысе		13704	
1.2.3. яшел зоналарда урнашкан урманнар	Миңлебай,	Кварталлар: 16, 18, 38, 40, 41, 46, 53, 158, 161, 163, 165, 166	21	
	Поташ Аланы	Өлеге квартал өлешләре: 92, 124, 125, 153, 172, 174, 175, 191, 197, 202	58	
	Жәмгысе		79	
1.3. кыйммәтле урманнар, барлыгы,				
а) эрозиягә каршы урманнар	Акташ	Кварталлар: 12, 13, 25-27, 36, 40, 42, 45, 46, 53, 79; Өлеге квартал өлешләре: 28, 43, 44, 71, 73, 74, 78, 81, 83, 84, 86, 87	1220	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Кама-Исмәгыйль	-		
	Миңлебай,	Кварталлар: 77, 78, 83, 85, 88, 91-93, 147, 148, 154- 157, 206-208; Өлеге квартал өлешләре: 31, 47, 48, 79-82, 84, 86, 87, 90, 94, 95, 127-129, 151, 189, 204, 205, 209, 210	2755	
	Поташ Аланы	Квартал: 116 Өлеге квартал өлешләре: 1, 2, 25, 58, 79, 80	358	
	Жәмгысе		4333	
б) урман-дала зоналарында урнашкан урманнар	Акташ	Кварталлар: 19, 20, 35, 41, 54, 55, 58, 64, 70, 72, 75, 80, 90; Өлеге квартал өлешләре: 47, 48, 52, 63, 76, 77, 82, 85, 88, 89, 91, 92	1073	
	Кама-Исмәгыйль	Кварталлар: 1, 5, 8, 9, 62, 70, 76, 77, 79, 112, 117, 137, 151, 153-155, 157, 161, 162, 164; Өлеге квартал өлешләре: 2, 3, 6, 42, 49, 74, 75, 78, 80-82, 91, 125, 131, 136, 138, 143-146, 148-150, 152,	3009	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләрнең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
		156, 158-160, 163, 165		
	Миңлебай,	Кварталлар: 29, 30, 133, 144, 145, 146, 170, 176-183, 186, 190, 195, 196, 203; Әлеге квартал өлешләре: 12, 13, 130-132, 134, 149, 150, 152, 153, 171, 184, 187, 188, 191-194, 197-202	1325	
	Поташ Аланы	Кварталлар: 59, 83; Әлеге квартал өлешләре: 3, 4, 7, 33-38, 40, 41, 44, 50, 60, 63, 77, 78, 81, 134, 191	222	
	Жәмгысе		5629	
в) фәнни яки тарихи әһәмияткә ия урманнар	Акташ	-		
	Кама-Исмәгыйль	-		
	Миңлебай,	-		
	Поташ Аланы	Кварталлар: 5, 6	252	
	Жәмгысе		252	
Эксплуатация урманнары	Акташ	Кварталлар: 2, 4-11, 14-18, 21-24, 29-33, 37-39, 56, 59, 61, 62, 66, 69; Әлеге кварталларның бер өлеше: 1, 3, 34, 49-51, 60, 65, 67, 68	3640	
	Кама-Исмәгыйль	Кварталлар: 4, 7, 16, 17, 20, 21, 24-27, 29, 30, 32-34, 37, 40, 47, 54, 55, 58-61, 63-69, 71-73, 85, 88-90, 92, 93, 95, 96, 102, 105, 106, 108, 114, 118, 121, 123, 124, 126, 129, 130, 134, 139-142; Әлеге квартал өлешләре: 10-15, 18, 19, 22, 23, 28, 31, 35, 36, 38, 39, 41, 43-46, 48, 50-53, 56, 57, 83, 84, 86, 87, 94, 97-101, 103, 104, 107, 109-111, 115, 116, 119, 120, 122, 127, 128, 132, 133, 135	8205	
	Миңлебай,	Кварталлар: 5, 6, 19, 21, 24, 32-34, 42, 65, 68-76, 96, 100-102, 104, 105, 107-126, 136-141;	6010	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
		Әлеге квартал өлешләре: 3, 20, 22, 23, 25-28, 43, 44, 49-51, 68, 97-99, 103, 106		
	Поташ Аланы	Кварталлар: 8, 11, 14, 15, 17, 21, 24, 28, 42, 43, 45-47, 51, 52, 71, 72; Әлеге квартал өлешләре: 9, 10, 12, 13, 16, 18-20, 22, 23, 26, 27, 29-32, 48, 49, 53-57, 61, 62, 64-70	4264	
	Жәмгысе		22119	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

т/с	Жирләрнең категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Майданы, гектар	%
1	2	3	4
1.	1. Урманнарның гомуми майданы	50024	100,00
2.	2. Урманлы жирләр, барлыгы	43122	86,20
3.	2.1. Урман үсемлекләре белән капланган жирләр, шул исәптән:	42417	84,79
4.	урман культуралары	9479	18,95
5.	2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы, шул исәптән	705	1,41
6.	тоташмаган урман культуралары	542	1,08
7.	питомниклар һәм урман плантацияләре	19	0,04
8.	аралыклар	0	0,00
9.	Көөкләр	31	0,06
10.	һәлак булган урман утыртмалары	0	0,00
11.	киселгән урыннар	29	0,06
12.	ачык, ташландык урыннар	84	0,17
13.	3. Урман булмаган жирләр, барлыгы, шул исәптән	6902	13,80
14.	Сөрүлекләр	9	0,02
15.	Печән чабу урыннары	45	0,09
16.	жәйләүләр	144	0,29

т/с	Жирләрнең категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Майданы, гектар	%
1	2	3	4
17.	сулар	75	0,15
18.	бакчалар	2	0,00
19.	юллар, ызаннар	371	0,74
20.	утарлар һәм башка объектлар	116	0,23
21.	Сазлар	77	0,15
22.	комнар	0	0,00
23.	башка төрле жирләр	6063	12,12

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар.

Махсус сакланыла торган табигать территориялэре исемлеге

Т/с	МСТТ атамасы	Мәйданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле, бүлеп чыгару нигезе	Кыскача сыйфатлама	Урман хужалыгын алып бару режимы
1	2	3	4	5	6	7
Махсус саклана торган территориялэр						
1.	«Бохарай наратлыгы» региональ әһәмияттәге табигать һәйкәле	252,8	Поташ Аланы, 5 нче, 6 нчы кварталлар	Ботаник. Татарстан АССР Министрлар Советының «Табигать объектларын төбәк әһәмиятендәге табигать ядкәрләре итеп тану турында» 1989 елның 24 апрелендәге 167 номерлы карары	Күпләгән чишмәләре булган Урал таулары сыртларында урнашкан токым составы буенча уникаль урман биләмәсе. Фәнни, эстетик, савыктыру әһәмиятенә ия.	Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән табигать һәйкәлен саклау режимын үтәү. Санитар кисүләрдән кала, башка бөтен төрле кисүләргә тыела. Жир казу, терлек көтү, автотранспортта хәрәкәт итү, теләсә нинди төзелеш һәм башка, разведкага һәм файдалы казылмалар эзләүгә бәйлә эшләр тыела.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарда сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кергән өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда саклану зоналары тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул саклагыч урманнарда, махсус саклану урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеген шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас

булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисү барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максимал саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлеләгән саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очрый торган һәм нәзберек булган тереклек организмнары төрләренә потенциал тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланылырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылган.

20 нче таблица.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

T/c	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1.	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эшләре буенча ачыкланырга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибәргә мөмкин	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлегә кимендә 50 метрлы, вакытлыча су агу үзәннәре буйлап кимендә 20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәнненән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертеләргә тиеш
2.	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлегә кимендә 50 м буфер

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	урыннары	Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин	зоналары аерыла. Дэвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3.	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәжәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында.
4.	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча саклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очрый торган һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5.	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлегә 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлегә кимендә 20° булган очракта	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы эһәмиятле объект булып тора.
6.	Төп токымнарның,	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре	Объект кишәрлекнең төп

Т/с	Биологик күптөрлелек объекттарының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләрләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин	токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7.	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8.	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9.	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас гектарына 50 куб.метрдан кимрәк.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10.	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жыл аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунаклар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Жил аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтижәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла
11.	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган	Диләнке эшлэгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	сэрэн ятучы зур чыбык-чабыклар	эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәгә һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәгә чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш
12.	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәкләкләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сэрэн күп еллык агачлар, аларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13.	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сэрэн агачларны үз эченә алган чәчәкләкләр саклана.
14.	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана
15.	Яңартылуның гамәлдәгә төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	Үренте чәчәкләкләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16.	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә региональ Кызыл китапка кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренең яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр берле

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			нөсхә яисә тереклек ияләрәнең жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлеге кимендә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк
17.	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жилгә каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18.	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлығы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижеләре буенча тәгаенләштереләргә мөмкин
19.	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлегә объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Якмый торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм яңадан үрчетү максатларында да төзеләргә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләрә	Юлларның озынлығы, км						
	барлығы	урман хужалыгы (типлары буенча)				агач ташу	гомуми
		1	2	3	жәмгысе		
1	2	3	4	5	6	7	8
Юллар, барлығы	108	-	15	53	68	-	40
шул исәптән							
а) автомобиль	108	-	15	53	68	-	40
алардан:							
каты түшәмәле	30	-				-	30
грунтлы,	78	-	15	53	68	-	10
алардан:							
ел дәвамьнда кулланыла торган	51	-	5	36	41	-	10

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Квартал ызаннарының озынлығы – 693 км.

Урман юлларының гомуми озынлығы – 228,5 км.

Гамәлдәге урман инфраструктурасы объектлары 95 км озынлыгында квартал ызаннары белән жирдән катнаш файдаланучылар белән берлектәге чикләргә чикләргә чистартуны һәм 500 данә күләмендә квартал баганаларын урнаштыруны таләп итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясына ярашлы рәвештә, саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очрақларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү урман фонды жирләрендә РФ Урман кодексының 21 һәм 21.1 статьяларына ярашлы рәвештә башкарыла.

Урманчылык территориясендә урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган чираттагы объектлар бар:

ясалма түшәмәле машина юллары – 12 км;

электр энергиясе тапшыру чыбыклары – 24 км;

газүткәргечләр – 3 км;

нефтьүткәргечләр – 5 км;

бүтән трассалар – 6 км;

Чыбыклы объектларның гомуми озынлығы 77 км тәшкил итә.

Моннан тыш, 3 га майданда юлларны ремонтлау өчен табигый карьерлар бар.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан

жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очрақларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасын булдыруга бәйле булмаган капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау яки эксплуатацияләү өчен кулланылган жирләр РФ Урман кодексының 21 статьясының 9 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман кишәр-легенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә, аны эзерләү тәртибенә таләпләрне раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренә ярашлы рәвештә, шулай ук РФ Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган очрақларда, агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын саклагыч урманнарда урнаштыру тыела.

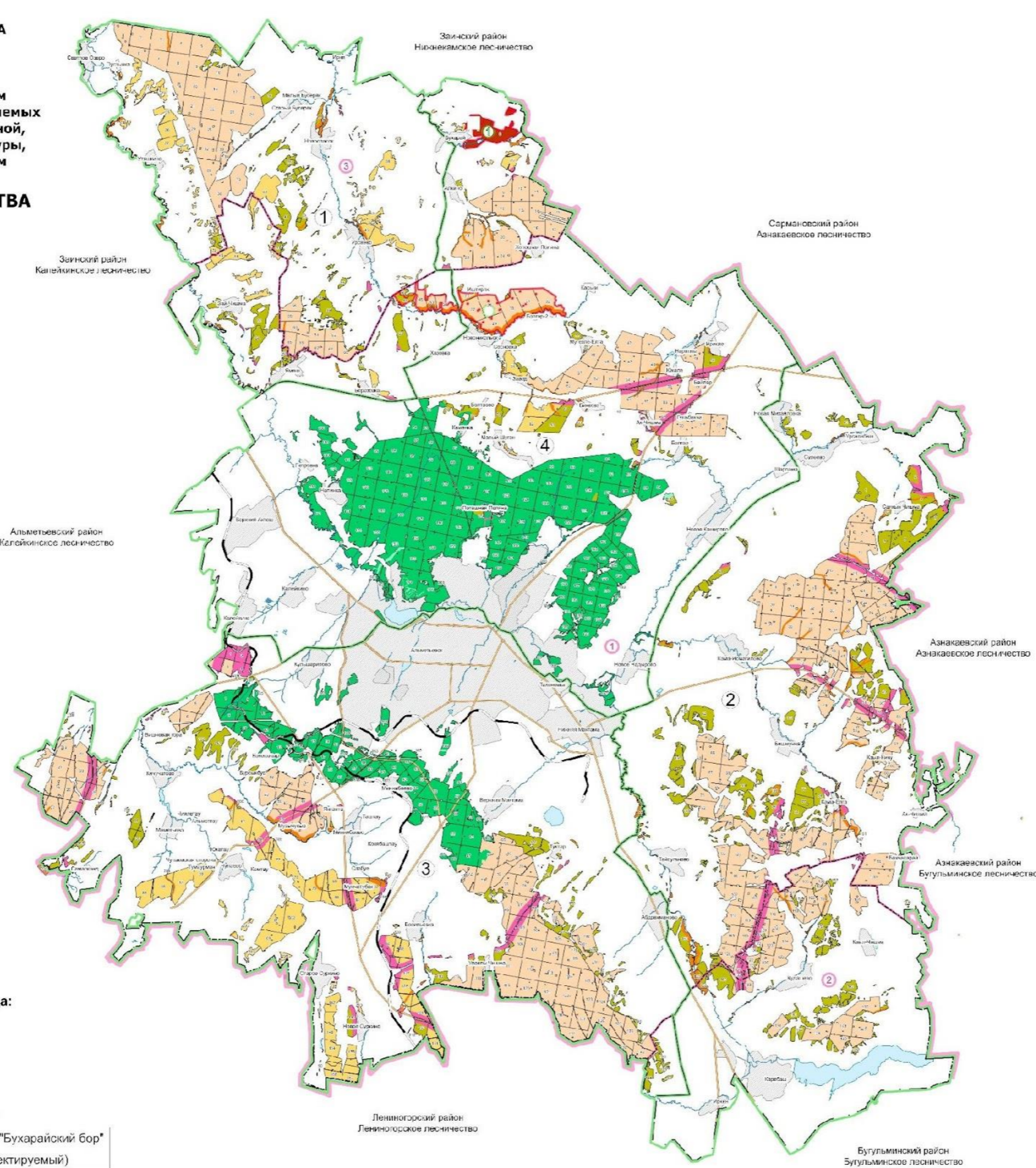
Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 нче карта-схемада күрсәтелгән.

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА

подразделения лесов по категориям
защитности, расположения особо охраняемых
природных территорий, объектов лесной,
лесоперерабатывающей инфраструктуры,
объектов, не связанных с созданием
лесной инфраструктуры

АЛЬМЕТЬЕВСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Акташское	6282
2	Кама-Исмагиловское	12610
3	Миннибаевское	14482
4	Поташино-Полянское	16850
5	Итого	50024

Условные обозначения:

- Границы ООПТ
- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница Республики Татарстан
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- 1 Номера ООПТ
- 1 Номера участковых лесничеств
- 1 Номера административно-территориальных единиц
- 10 Номера кварталов
- Автомобильные дороги
- Реки, озера, водохранилища
- Реки, ручьи
- Населенные пункты

Категория защитности:

- Леса, расположенные в водоохранных зонах
- Леса, расположенные в защитных полосах лесов
- Леса, расположенные в зеленых зонах
- Леса, расположенные в лесопарковых зонах
- Лесостепные леса
- Противозрозисонные леса
- Леса, имеющие научное или историко-культурное значение
- Эксплуатационные леса

Административно-территориальная единица:

1	Альметьевский район
2	Бугульминский район
3	Зайнский район

Особо охраняемые природные территории:

1	Памятник природы регионального значения "Бухарайский бор"
2	Природный заказник "Новоникольский" (проектируемый)

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урман мөнәсәбәтләрендә Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр, гражданнар һәм юридик затлар катнаша (РФ Урман кодексының 4 статьясы).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм янадан үрчетү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлеп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицада күрсәтелә.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4	5
1.	Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама-Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлыгы		50024
2.	Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Акташ		-
		Кама-Исмәгыйль		-
		Миңлебай,		-
		Поташ Аланы		-
		барлыгы		-
3.	Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама-Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлыгы		50024
4.	Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама-Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлыгы		50024
5.	Ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама-	Кварталлар: 1-165	12610

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрe	Кишәрлек урманчылығы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләрe исемлеге	Мәйд- ны, гектар
1	2	3	4	5
	гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары). Тыелган: урман-парк зоналарында урнашкан урманнар, шәһәр урманнары; яшел зоналарда урнашкан урманнар, әгәр урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә	Исмәгыйль		
		Миңлебай,	1-6,19-34,42-44,47-51,65,68- 133,136,141,144-157,170-172,176- 184,186-212	11350
		Поташ Аланы	1-72,78-83,191	6298
		барлығы		36540
6.	Авыл хужалыгы алып бару (РФ Урман кодексының 25, 38 статьялары). Тыелгана: урман паркы зоналарында урнашкан урманнар, шәһәр урманнары; Тыюлыклы урман кишәрлекләрe; Махсус сакланыла торган кишәрлекләр – тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) искәрмә булып тора; яшел зоналарда урнашкан урманнарда – тыела, печән чабу һәм умартачылыктан тыш, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар төзү тыела	Акташ	Кварталлар: 8,10,11,21-23,29- 34,37,54; Әлеге квартал өлешләрe: 1-7,9,14-19,24-28,38-40,42,44,45,47- 51,56,59-65,67-69,72,78,79,81,82,88- 90	3566
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1,4,6-9,14-17,21-23,25- 28,32,40,45,47,49,50,52,54,55,57,59, 61,67-70,76,77,79,86-90,92- 94,98,105,106,108,120,121,123,124,1 40,141,154-156; Әлеге квартал өлешләрe: 2,3,10-13,18-20,24,29- 31,33-39,41-44,46,48,51,53,56,62- 66,71-75,83-85,91,95-97,99- 104,109,119,122,125-133,135- 139,142-153,157-160,163-165	7860
		Миңлебай,	Кварталлар: 3- 5,21,24,99,100,102,110,127,137,139, 140,150,151,211; Әлеге квартал өлешләрe: 1,2,6-20,22,23,25-28,31- 87,90-98,101,103-109,111-126,128- 130,134-136,138,141-143,148,154- 157,159-170,172-175,177-182,184- 194,196-200,204-207,212	5815
		Поташ Аланы	Кварталлар: 82,83; Әлеге квартал өлешләрe: 1-3,5,8-15,17-20,22- 24,35,36,38,39,42-48,51-55,57,60- 64,72-76,80,81	19120
		барлығы		16850
7.	Балык тотуны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш (РФ Урман кодексының 25, 38.1 статьялары).	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
8.	Фәнни-тикшеренү,	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4	5
	мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Акташ	Кварталлар: 1,2,4-40,42,45-47,52- 56,58,59,61-64,66-72,75,79-85,87-90; Өлеге квартал өлешләре: 3,41,43,44,48-51,57,60,65,73,74,76- 78,86,91,92	5981
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1,2,4-9,13-17,20-30,32- 34,37,40,43,45,47,49-55,57-73,76- 80,85-97,99-103,105,106,108,111- 124,126-130,132-137,139- 142,144,146,148,150-153,155- 158,161,162,164; Өлеге квартал өлешләре: 3,10- 12,18,19,31,35,36,38,39,41,42,44,46, 48,56,74,75,81-84,98,104,107,109- 110,125,131,138,143,145,147,149,15 4,159,160,163,165	12115
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-22,24-26,28-30,32- 47,49,52-78,80,81,83-85,88,91- 127,129-188,190,192,194-198,200- 210,212; Өлеге квартал өлешләре: 23,27,31,48,50,51,79,82, 86- 90,128,189,191,193,199,211	14257
		Поташ Аланы	Кварталлар: 5-17,20- 22,24,25,28,33,35-38,40-47,49,51- 54,57,59,60,65-67,70-76,83-190,192- 205; Өлеге квартал өлешләре: 1- 4,18,19,23,26,27,29- 32,34,39,48,50,55,56,58,61- 64,68,69,77-82,191	16233
		барлығы		48586
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
1	2	3	4	5
12.	Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
13.	Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары). Тыела: урман паркы зоналарында, яшел зоналарда урнашкан урманнар, шәһәр урманнары, урман паркы зоналарында жир асты геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	1-6,19-34,42-44,47-51,65,68- 133,136,141,144-157,170-172,176- 184,186-212	11350
		Поташ Аланы	1-72,78-83,191	6298
		барлығы		36540
14.	Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
15.	Линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) Гамәлдәге чыбыклы объектлар, шул исәптән, РФ Урман кодексында әлеге куллану төрө буенча чикләүләр кертелгән яклагыч урманнар категориясендә дә, кулланылырга мөмкин	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
16.	Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү (РФ	Акташ	-	-
		Кама- Исмәгыйль	-	-
		Миңлебай,	-	-

т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйд- ны, гектар
1	2	3	4	5
	Урман кодексының 25, 46 статьялары). Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Поташ Аланы	-	-
		барлығы		-
17.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024
18.	РФ Урман кодексының 6 статьясының 2 өлеше нигезендә билгеләнгән башка төрләр	Акташ	Кварталлар: 1-92	6282
		Кама- Исмәгыйль	Кварталлар: 1-165	12610
		Миңлебай,	Кварталлар: 1-212	14482
		Поташ Аланы	Кварталлар: 1-205	16650
		барлығы		50024

3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ

2.1. Урманнарда агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач материалы эзерләү өчен файдалану РФ Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалын эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалын эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалын эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы эзерләү эшкуарлык эшчәнлегенә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен агач материалы эзерләүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелә.

Әгәр РФ Урман кодексында башкасы билгеләнмәгән булса, диләккә (кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан территориядә) агач материалын эзерләү өчен кисүләргә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 23.1 статьясы):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны саклау буенча чаралар үткәргәндә уртача яшьтәгә, өлгергән, картайган урман утыртмалары;
- 3) РФ Урман кодексының 13, 14, 21 һәм 21.1 статьяларында каралган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен, РФ Урман кодексының 68.3 статьясында каралган эшләргә башкару өчен билгеләнгән теләсә кайсы яшьтәгә урман утыртмалары.

Агач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарда, саклагыч урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләргә үзләренә тирәлек хасил итә, су саклыгын торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы функцияләрен саклануын

тээмин итэ торган урман утыртмаларына алмаштыруны тээмин итмэгэн очрактарда гамэлгэ ашырыла, эгэр РФ Урман кодексында башкача билгелэнмэгэн булса.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, эзерлэнгэн агач материалын алып чыгу агач материалы эзерлэу максатларында урман кишэрлегеннэн файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларациялэнэ торган чор башланган датадан 12 ай эчендэ гамэлгэ ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамэсе яисэ РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлөшөндө күрсэтелгэн контракт нигезендэ эзерлэнгэн очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, алып чыгу эшлэре шартнамэдэ яисэ контрактта билгелэнгэн вакыт эчендэ тиешенчэ гамэлгэ ашырыла.

Урман агачларын, тарттыруның (транспорт белэн күчерүнең), өлөшчэ эшкэртүнең, саклауның, алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендэ, вэкалэтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөннэн (агач алуның рөхсэт ителгэн күлөмөннэн) артып китүчө күлөмдэ, шулай ук кисентелэр яшен бозып, агач материалы эзерлэу тыела.

2.1.1. Өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару тэртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентелэрнең яшен билгелэу турында» 2015 елның 9 апрелендэге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендэ гамэлгэ ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу чорына өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүлэр буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө 6 нчы таблицада китерелэ.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу чорына өлгергэн һәм картайган агачларны сайланма кисүлэр буенча дилэнке исэплэмэсе 7 нче таблицада китерелэ.

билгелэнэ торган дилэнке күлөмө:														
тамыр	1	-												
Матди кыйммэт		-												
эшкэ яраклы		-												
Хужалык бүлөмтөгө – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгэн	140	28,2					11	2,9	29	6,4	82	16,4	18	2,5
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		18						30		25		15		-
1 мөртөбөдө сайлана торган запас	122	5,0					11	0,9	29	1,6	82	2,5	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөмө:														
тамыр	12	0,5												
Матди кыйммэт		0,4												
эшкэ яраклы		0,2												
Хужалык бүлөмтөгө – 4-5 бонитетлы тэбэнэк кэүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгэн	18	2,2									11	1,5	7	0,7
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		9										15		-
1 мөртөбөдө сайлана торган запас	11	0,2									11	0,2	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгелэнэ торган дилэнке күлөмө:														
тамыр	1	-												
Матди кыйммэт		-												
эшкэ яраклы		-												
Хужалык бүлөмтөгө – Юкә														
Барлыгы хисапка кертелгэн	120	34,4					4	1,3	96	28,4	16	3,8	4	0,7
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		21						30		25		15		-

тамыр	1	-												
Матди кыйммэт		-												
эшкэ яраклы		-												
Хужалык бүлөмтеге – Юкэ														
Барлыгы хисапка кертелгэн	449	115,3					6	1,9	98	27,8	332	83,2	13	2,4
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		16						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	436	17,4					6	0,5	98	5,9	332	11,0	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	44	1,7												
Матди кыйммэт		1,4												
эшкэ яраклы		0,8												
Яклаучанлык категориясе буенча сайланма кисүләрнең нәтижеләре														
Барлыгы хисапка кертелгән	812	188,0												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		18												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	789	33,9												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	80	3,3												
Матди кыйммэт		2,7												
эшкэ яраклы		1,3												
Яклагыч урман категорияләре – урман паркы зоналарында урнашкан урманнар														
Хужалык бүлөмтеге – Нарат														
Барлыгы хисапка кертелгән	3	1,3							3	1,3				
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		25								25				
1 мәртәбәдә сайлана торган	3	0,3							3	0,3				

запас														
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	-	-												
Матди кыйммәт		-												
эшкә яраклы		-												
Хужалык бүлемтеге – 2-3 бонитетлы тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгән	133	19,2					1	0,2	51	8,5	22	3,6	59	6,9
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		13						30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	74	2,4					1	-	51	2,0	22	0,4	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	7	0,2												
Матди кыйммәт		0,2												
эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге – Каен														
Барлыгы хисапка кертелгән	230	37,4							43	7,7	155	24,8	32	4,9
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		16								25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	198	5,8							43	2,0	155	3,8	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	20	0,6												
Матди кыйммәт		0,4												
эшкә яраклы		0,2												
Хужалык бүлемтеге – Усак														

Өлгөргөн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме

Хужа-лык бүлө-теге һәм өстен-лек итүче токым	Урман үсем-лекләре белән каплан-ган, гектар	Шул исәптән яшь төркөмнәре буенча						Өл-гер-гән һәм карт ур-ман утырт-запа-сы,	1 га эк-спл. фон-дына урта-ча запас	Урт. тамыр масс. үсе-ше, мең	Ки-сен-те-нең яше	Тоту өчен исәплэнгән диләнкеләр, мең куб.метр				Киңәш ителә торган диләнке хисабы					Эксп. фонд ф-йда лану еллар ы	Утыртмалар ның күздә тотылган калдык өлөшө, гектар	
		Үрөн-теләр	Урта яшьле		Өлге-реп килү-че	Өлгөргөн һәм картайган						Май-даны, га	Там ыр за-па-сы, мең куб. метр	Матди кыйммәткә әйләндерелә			Өл-ге-реп ки-лүче	Өл-гер-гән һәм карт.					
			Бар-лыгы	Хи-сапка кер-тел-гән		Бар-лыгы	Ш.и. карт							Бар-лыгы	шул исәп-тән ф-й-дала-нып бу-ла тор-ган	эшкә-ярак-лы %							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Урманнарның максатчан билгеләнеше – файдаланыла торган урманнар																							
нарат	2917	123 9	1140	1140	387	151		45, 3	300	13,0	81 V	32	28	13	18	13	3,9	3,2	2,6	81	11	754	218
чыршы	652	494	158	158						2,4	81 V	7										35	
Биек кәүсәле имән	697	551	141	43	5					1,8	101 VI	6										5	
Тәбәнәк кәүсәле, 2-3 бонитет ка караган имән	1107	76	143	60	212	676	207	95, 3	141	2,2	61 VII	17	32	44	32	16	2,2	1,8	1,0	55	43	60	733
өрәңге	976	335	557	135	69	15		1,8	124	2,6	61 VII	15	5	4	5	1	0,1	0,1		40	18	135	74
карама	4	3	1								61 VII												
каен	1455	132	380	111	165	778	57	110, 5	142	3,5	61 VII	22	35	47	37	24	3,4	2,7	1,5	55	32	111	702
усак	3061	466	513	513	269	1813	220	338, 9	187	10,7	41 V	67	86	103	80	81	15, 1	12, 1	4,8	40	22	513	127 2

кара зирек	26		18	4	8					0,1	61 VII	1		1							3	8	
соры зирек	1					1			80		41 V											1	
Тэбәнәк кәүсәле, 4-5 бонитетка караган имән	298	13	14	7	30	241	137	26,6	110	0,5	51 VI.	6	9	14	10	4	0,4	0,3	0,1	40	66	7	228
юкә	2555	217	953	270	384	1001	531	219,9	219	8,1	61 VII	39	55	69	57	36	7,9	6,3	3,5	55	27	270	1023
Тирәк культу-ралары	11		11	11						0,1	31 VII	1										11	
Жәм-гысе	13760	3526	4029	2452	1529	4676	1152	838,3		45,0						175	33,0	26,5	13,5	51		1904	4259
Ылыслы	3569	1733	1298	1298	387	151		45,3		15,4						13	3,9	3,2	2,6	81		789	218
Каты яфраклы	3082	978	856	245	316	932	344	123,7		7,1						21	2,7	2,2	1,1	50		207	1035
Йомшак яфраклы	7109	815	1875	909	826	3593	808	669,3		22,5						141	26,4	21,1	9,8	46		908	3006

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица.

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рөвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманнарның максатчан билгеләнеше: яклагыч урманнар									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	176	29					205
		мең куб.метр	10,1	2,5					12,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	мәйданы	гектар	18	2					20
	сайлана торган запас:								
	тамыр	мең куб.метр	1,0	0,2					1,2
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,1					0,9
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
Өстенлек итүче токым – Чыршы									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртөп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	32						32
		мең куб.метр	1,6						1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	3						3
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,2						0,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1						0,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1						0,1
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	208	29					237
		мең куб.метр	11,7	2,5					14,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	21	2					23
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,2	0,2					1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була	мең куб.метр	0,9	0,1					1,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртпәп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	күләме								
	мәйданы	гектар	6	-					6
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11	25					36
		мең куб.метр	0,4	1,3					1,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	3					4
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Өстенлек итүче токым – Усак									
1	Урманчылык	гектар	21	12					33

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртпәп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.метр	0,6	0,6					1,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2	1					3
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	15	138					153
		гектар	0,6	7,4					8,0
2	Кабатлану чоры	мең куб.метр	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме	ел							
	мәйданы		2	9					11
	сайлап алына торган запас	гектар							
	тамыр		0,1	0,5					0,6
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртөп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	47	176					223
		мең куб.метр	1,6	9,3					10,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	5	13					18
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,2	0,7					0,9
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,5					0,6
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,3					0,3
Саклагыч урманнар буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	315	211					526
		мең куб.метр	14,8	12,0					26,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	32	15					47
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,5	0,9					2,4

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	күләме								
	мәйданы	гектар	25	4					29
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,9	0,2					1,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,7	0,2					0,9
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	383	294					677
		мең куб.метр	14,2	16,3					30,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	38	21					59
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,4	1,2					2,6
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,1	1,0					2,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,7	0,7					1,4
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык	гектар	385						385

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.метр	11,8						11,8
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	39						39
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,2						1,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8						0,8
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – Өрәңге									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		1					1
		мең куб.метр		-					-
2	Кабатлану чоры	ел		15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар		-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр		-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр		-					-

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	мәйданы	гектар	12	5					17
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,2					0,5
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,1					0,3
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	138	209					347
		мең куб.метр	5,6	8,8					14,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	14	19					33
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,6	0,8					1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,6					0,9
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	906	503					1409
		мең куб.метр	31,6	25,1					56,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	91	39					130
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	3,2	1,9					5,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	2,2	1,6					3,8
	эшкә яраклы	мең куб.метр	1,2	1,0					2,2
Урманчылык буенча барлыгы									
Блыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	311	285					596
		мең куб.метр	15,5	17,0					32,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	31	19					50
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,5	1,2					2,7
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,2	0,9					2,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,8	0,7					1,5
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	280	38					318
		мең куб.метр	10,4	1,8					12,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	28						
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,1	0,2					1,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,2					1,0
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	591	323					914
		мең куб.метр	25,9	18,8					44,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	59	23					82
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	2,5	1,4					3,9

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртпәп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	мәйданы	гектар	-	-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – Өрәңге									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11	1					12
		мең куб.метр	0,3	-					0,3
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	-					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	445	7					452
		мең куб.метр	13,3	0,2					13,5

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	45	1					46
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,3	-					1,3
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,9	-					0,9
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	-					0,3
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	27	70					97
		мең куб.метр	0,8	2,9					3,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	3	7					10
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	ОД	0,3					0,4
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,2					0,2

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Өстенлек итүче токым – Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	23	104					127
		мең куб.метр	0,7	4,0					4,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2	10					12
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,4					0,5
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,3					0,3
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	135	210					345
		мең куб.метр	5,7	11,3					17,0
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	14	14					28
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,6	0,8					1,4
	матди кыйммәتكә	мең куб.метр	0,4	0,6					1,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	запас								
	тамыр	мең куб.метр	4,6	2,7					7,3
	матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр	3,3	2,3					5,6
	эшкә яраклы	мең куб.метр	1,8	1,4					3,2
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:									
Акташ кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	161	35					196
		мең куб.метр	7,3	2,2					9,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	16	2					18
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,7	0,1					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
	эшкә яраклы	->>	0,3	0,1					0,4
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча	гектар	174	10					184
		мең куб.метр	5,9	0,6					6,5

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд								
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	17	1					18
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,6	0,1					0,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	-					0,3
Жәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	335	45					380
		мең куб.метр	13,2	2,8					16,0
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	33	3					36
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	1,3	0,2					1,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,0	0,2					1,2
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,6	0,1					0,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	288						288
		мең куб.метр	9,3						9,3
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	29						29
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,9						0,9
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,6						0,6
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2						0,2
Жәмгысе каты яфраклылар									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	288						288
		мең куб.метр	9,3						9,3
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	29						29
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,9						0,9

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	мәйданы	гектар	-	6					6
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	119	31					150
		мең куб.метр	5,1	1,7					6,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	12	2					14
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	-					0,2
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	126	128					254
		мең куб.метр	5,3	5,4					10,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	13	11					24
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,5	0,5					1,0
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	749	173					922
		мең куб.метр	27,8	8,2					36,0
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	74	15					89
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	2,8	0,7					3,5
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	2,0	0,5					2,5
	эшкә яраклы	мең куб.метр	1,0	0,3					1,3
Кама-Исмәгыйль кишәрлеге урманчылыгы									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	77	144					221
		мең куб.метр	3,5	7,2					10,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	8	10					18
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,3	0,5					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,4					0,6
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	24	17					41
		мең куб.метр	0,7	0,7					1,4
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2	2					4
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3						3
		мең куб.метр	0,1						0,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-						-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Жәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	18						18
		мең куб.метр	0,5						0,5

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	9					13
		мең куб.метр	0,1	0,4					0,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	1					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Өстенлек итүче токым – Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	9					13
		мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	1					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	7	8					15
		мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	-					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	-					-
	матди кыйммәتكә	мең куб.метр	-	-					-

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,4	0,5					0,9
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,4					0,6
Миңлебай кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	72	103					175
		мең куб.метр	4,6	7,4					12,0
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	7	7					14
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,4	0,4					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
Өстенлек итүче токым – Чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	8	11					19
		мең куб.метр	0,3	0,6					0,9

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	1					2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Жәмгысе ылыслы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	80	114					194
		мең куб.метр	4,9	8,0					12,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	8	8					16
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,5	0,5					1,0
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,4	0,4					0,8
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,3					0,6
Каты яфраклы									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	16						16
		мең куб.метр	0,3						0,3
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Өстенлек итүче токым – Өрәңге									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11						11
		мең куб.метр	0,3						0,3
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәتكә	мең куб.метр	-						-

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртпәп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	эйләндереп була торган								
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Жәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	27						27
		мең куб.метр	0,6						0,6
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	3						3
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-						-
	матди кыйммәткә эйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	9					13
		мең куб.метр	0,1	0,4					0,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	1					2

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – Усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	17	6					23
		мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2	1					3
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – Юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	27					29
		мең куб.метр	0,1	2,1					2,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	2					2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	23	42					65
		мең куб.метр	0,7	2,9					3,6
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	2	4					6
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык	гектар	131	155					286

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.метр	6,4	10,9					17,3
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	13	12					25
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,6	0,7					1,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,5					0,7
Поташ Аланы кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		3					3
		мең куб.метр		0,2					0,2
2	Кабатлану чоры	ел		15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар		-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр		-					-
	матди кыйммәткә	мең куб.метр		-					-

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,3	-					0,3
	матди кыйммәتكә әйләндереп булган торган	мең куб.метр	0,3	-					0,3
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	-					0,2
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	113	2					115
		мең куб.метр	2,9	0,1					3,0
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	12	-					12
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,3	-					0,3
	матди кыйммәتكә әйләндереп булган торган	мең куб.метр	0,2	-					0,2
	эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		4					4
		мең куб.метр		0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел		15					

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар		1					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр		-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр		-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр		-					-
Өстенлек итүче токым – Өрәңге									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		1					1
		мең куб.метр		-					-
2	Кабатлану чоры	ел		15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар		-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр		-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр		-					-
	эшкә яраклы	мең куб.метр		-					-
Жәмгысе каты яфраклы									
1	Урманчылык	гектар	113	7					120

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Янартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	таләпләре буенча ачыкланган фонд	мең куб.метр	2,9	0,2					3,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	11	1					12
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,3	-					0,3
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	-					0,2
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – Каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	13	14					27
		мең куб.метр	0,5	0,7					1,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	1					2
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	матди кыйммәتكә әйләндереп була	мең куб.метр	-	0,1					0,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	мәйданы	гектар	21	15					36
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.метр	0,7	0,7					1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,3					0,6

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

Урманны тәрбияви кисүләрнең төрле төрләрән үткәрүнең яшь чорлары

Т/с	Урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында уздырыла торган кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
		Кисентенең яшенә карап, вегетатив барлыкка килгән агачларның ылыслы һәм каты яфраклы орлыклы һәм беренче геренация токымнары		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
		100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6	7
1.	Яктырту өчен кисү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
2.	Чистартып кисү	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
3.	Сирәкләп кисү	21 - 60	21-40	21-40	21-30	11-20
4.	Аркылы кисү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары киләсе таблицаларда китерелгән.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында нарат утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Нарат утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	Лишайниклы (III-IV)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
		Нарат жиләкле (II-I)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		катлаулы (Ia-I)	5-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-30</u> 7-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>20-25</u> 15-20	(9-10) Нарат (1-+)Каен
		кара жиләкле (I-II)	5-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 10-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		озын мүкле (III)	8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-25</u> 6-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-10	<u>0,9</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>10-15</u> 15-20	8Нарат 2Каен
2.	2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	Лишайниклы (III-IV)	4-7	<u>0,9</u> 0,6	<u>20-30</u> 6-8	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,7	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,9</u> 0,8	<u>15-20</u> 15-20	(7-8)Нарат (2-3)Каен
		Нарат жиләкле (II-I)	3-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-30</u> 15-20	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		катлаулы (I-Ia)	3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-45</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(8-10)Нарат (0-2)Каен
		кара жиләкле (I-II)	3-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-35</u> 15-20	(7-9)Нарат (1-3)Каен
		озын мүкле (III)	4-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>30-40</u> 5-7	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-25</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7	Нарат жиләкле (II-I)	3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 3-5	<u>0,7</u> 0,4	<u>35-60</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 10-15	<u>0,7</u> 0,5	<u>25-40</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
		катлаулы	3-5	<u>0,6</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-60</u>	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>25-40</u>	(6-9) Нарат

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләрә төркөмнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	яфраклы катнашындагы наратлы-яфраклы	(I-Ia)		0,3	3-5	0,4	8-10	0,4	10-15	0,5	15-20	(1-4)Каен
		кара жиләкле (I-II)	3-5	<u>0,6</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-50</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 15-20	(6-8)Нарат (2-4)Каен
		озын мүкле (III)	4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15	<u>0,8</u> 0,6	<u>20-30</u> 15-20	(5-7)Нарат (3-5)Каен
4.	3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агалар саны житәрлек булганда 3 берәмлектән кимрәк нарат)	Нарат жиләкле	3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> 3-6	<u>0,7</u> 0,4	<u>40-60</u> 10-15	-	-	-	-	(5-8)Нарат (2-5) Каен
		катлаулы	3-5	<u>0,5</u> 0,3	<u>40-70</u> 3-5	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-60</u> 10-15	-	-	-	-	(6-9) Нарат (1-4)Каен
		кара жиләкле	4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-70</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-50</u> 10-15	-	-	-	-	(5-8)Нарат (2-5) Каен
		озын мүкле	4-7	<u>0,7</u> 0,4	<u>30-60</u> 5-7	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-45</u> 8-12	-	-	-	-	(4-7)Нарат (3-6)Каен

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында чыршы утыртмаларында агачларны карау
максатларында уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
1.	1. Чыршы утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агач катыш	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,6	15-30 5-8	0,8 0,6	15-30 6-8	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,5	20-35 6-8	0,8 0,6	15-25 6-8	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
		Елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,5	20-35 6-8	0,8 0,6	15-25 6-8	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.	2. Арасында чыршы өстенлек итә торган чыршы-яфраклы агачлар: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы агач	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 4-6	0,7 0,5	30-40 8-10	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	30-40 4-6	0,7 0,5	30-40 8-10	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
		елга буенда үсә торган (II-III)	6-8	0,7 0,5	30-40 4-6	0,7 0,5	30-40 8-10	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашындагы чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,6 0,3	50-60 4-6	0,6 0,4	50-60 4-8	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Чыршы (0-2)Каен, Усак
		кара жиләкле	4-6	0,6	50-60	0,6	40-50	0,7	25-35	0,7	20-30	(8-9) Чыршы

		(I-II)		0,3	4-6	0,4	4-8	0,6	8-10	0,6	10-15 (20)	(1-2) Каен (Усак)
		Елга буенда үсүчө (II-III)	4-6	0,6 0,3	50-60 4-6	0,6 0,4	40-50 4-8	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
4.	3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күлөмдө чыршы агачы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-8	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Чыршы (0-2)Каен, Усак
кара жиләкле (I- II)		4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	40-50/100 4-8	чикл. юк 0,5	30-40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Чыршы (2-3) Каен (Усак)	
Елга буенда үсүчө (II-III)		4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	40-50/100 4-8	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен (Усак)	

Россия Федерациясенен Европа өлешендәге урман-дала районында имәннен урман утыртмаларын формалаштырганда
урман утыртмаларын карау максатларында үткөрелә торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
1.	1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвөгә (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б.т.
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2)Юкә, Чыршы, б.т.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2)Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	20/30 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән 1-2, Юкә, Чыршы, б.т.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	20/30 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән 1-2, Кара зирек, б.т.
2.	2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты	Саф имәнлекләр-урман чикләвөгә (II-I)	4 - 6	0,7 0,5	30-45	0,7 0,5	35-40	0,7 0,5	30-40 10 -15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән (1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
		Саф юкәле-күрәнле	4 - 6	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә,

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман төрлерe төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжә-сенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадр минималь тулылығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
	яфраклы токымнар белән)	имәнлекләр (III-II; IV)										Чыршы, б.т.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-35 10 -15	0,8 0,6	20/30 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы һ.б.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	30-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-40	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20/30 15-20	(7-9) Имән 1-3, Кара зирек, б.т.
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	3-5	0,7 0,4	40-60	0,7 0,4	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	3-5	0,7 0,4	40-50	0,7 0,4	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән 2-4 Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән 2-4 Юкә, Чыршы, б.т.
		Елга буйларында үсә торган,	3-5	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 - 15	(6-7) Имән 3-4 Кара зирек,

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман төрлөрe төркемнәрe (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжә-сенә) карата максатчан составы	
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты		
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	
		эре, үләнле имәнлекләр (II-III)											б.т.
4.	3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек күләмдә имән үскән катлаулы утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4	0,6 0,3	50-80	0,6 0,3	50-70						(5-7) Имән 3-5 б.т.
Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)		2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән 3-6 б.т.
Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)		2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән 3-6 б.т.
Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)		2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән 3-6 б.т.
Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)		2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән 3-6 Кара зирек, б.т.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында каен утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
1.	1. Каен агачлары: чиста һәм башка токымнар катнашында	нарат жиләкләчәчбайлы (I-II)	10-12	-	-	>0,8 0,7	20-25 5-10	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат,
		катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	-	-	>0,8 0,7	20-30 5-10	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
		кара жиләкләк вак үләнле (II-III)	8-12	-	-	>0,8 0,7	20-25 5-10	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
		озын мүкле (III-IV)	12-15	-	-	>0,8 0,7	15-20 5-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат,
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-10	-	-	>0,8 0,7	25-35 5-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		кара жиләклек киң үләнле (I-II)	8-10	-	-	>0,8 0,7	20-30 5-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	-	-	>0,8 0,7	20-25 5-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
2.	2. Башка токымнар катнашында каен-усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 5	0,8 0,6	20-40 5-10	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат, (0+) Усак
		кара жиләклек вак үләнле	6-8	0,8 0,6	20-40 5	0,8 0,6	20-40 5-10	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат

т/с	Урман утыртмаларының кисуға кадәрge составы	Урман төрләрe төркемнәрe (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кису		Чистартып кису		Сирәкләп кису		Аркылы кису		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатланучанлығы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлығы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлығы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлығы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
		(II-III)										(0+) Усак
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 5	0,8 0,6	20-40 5-10	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0+) Усак
		кара жиләклек-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 5	0,8 0,6	20-40 5-10	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-35 5	0,8 0,6	20-35 5-10	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында усак утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
1.	1. Чиста һәм башка токымнар катнашында усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	-	-	>0,8 0,6	30-40 5-7	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	-	-	0,8 0,6	30-35 5-7	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-12	-	-	>0,8 0,6	30-40 5-7	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	-	-	0,8 0,6	30-35 5-7	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
		елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	-	-	0,8 0,7	25-35 5-7	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
2.	2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,8 0,5	30-45 4-6	0,8 0,5	35-45 5-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		кара	4-8	0,8	30-40	0,8	30-40	0,8	30-35	0,7	25-35	(7-10) Усак

		жиләкле-кин үләнле (I-II)		0,6	4-6	0,6	5-8	0,6	10-12	0,5	10-15	(0-3) Чыршы, Нарат, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		елга буенда үсә торган- зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-40 4-6	0,8 0,6	30-40 5-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында юкәлекләрдә агачларны карау максатларында уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
I. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар												
1.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы-вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0 2) Нарат, Чыршы, б.т.
		катлаулы киң яфраклы (I-II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	25-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы Имән, б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II - III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы Имән, б.т.
2.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	20/30	0,8 0,6	25-30	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 - 15	(7 - 10)Юкә (0-3) Нарат, Чыршы,

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләрә төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
												б.т.
		катлаулы киң яфраклы (I-II)	6 - 8	0,8 0,5	30-40	0,8 0,5	30-40	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20/30 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләклек киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10)Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
II. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар												
3.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы-вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5...7	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20/30	0,7 0,5	20/30 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	10 Юкә, б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20/30	0,7 0,5	20/30 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	10 Юкә, б.т.
		катлаулы киң яфраклы (I-II)	5...7	0,8 0,5	25-35	0,7 0,5	20-35	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	10 Юкә, б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,7 0,5	20/30	0,7 0,5	20/30 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	10 Юкә, б.т.
4.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-35	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		катлаулы киң яфраклы (I-II)	4 - 6	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	20-45	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20/30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында зирек утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
				Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	караганнан соң	кабатланучанлыгы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4
1.	Чиста кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар бар	Елга буенда үсә торган кара зирекләргә-эре үләнле (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15-25 10 -15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән б.т.
		Кара зирек утыртмалары сазлыклы-эре үләнле (III-II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15-25 10 -15	10 Кара зирек, б.т.бер.
2.	Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган кара зирекләргә (II-I)	8 - 10	0,7 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	20/30 8 - 10	0,8 0,7	20-25 10 -15	6-8 Кара зирек, (2-4) Чыршы, Имән, б.т.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында тирәк һәм өянке утыртмаларында агачларны карау максатларында уздырыла торган кисү нормативлары

т/с	Урман утыртмаларының төркемнәре	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктырту өчен кисү		Чистартып кисү		Сирәкләп кисү		Аркылы кисү	
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы, ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары	2-4	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	20/30	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10
2.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары	3-4	0,8 0,7	15-25	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20/30 5...7	0,8 0,7	15-20 7-8

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.
2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганаclarын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми. Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү Урман патологиясен мониторинглау буенча дәүләт фонды тарафыннан ачыкланган урман утыртмаларына урман патологиясе буенча уздырылган тикшерүнең расланган актлары нигезендә башкарыла.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 45,6 мең куб.метр матди кыйммәتكә әйләндереп була торган агач материалы тәшкил итә.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы - гектар, запасы - мең куб.метр

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлығы		
	мәйданы	запасы		мәйда-ны	запасы		мәйда-ны	запасы		мәйда-ны	запасы		мәйда-ны	запасы	
матди кыйм-мәткә әйлән-дереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйм-мәткә әйлән-дереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйм-мәткә әйлән-дереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйм-мәткә әйлән-дереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйм-мәткә әйлән-дереп була торган		эшкә яраклы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Урманчылык буенча барлыгы															
Ылыслы	13	3,2	2,6	82	3,1	2,1	-	-	-	-	-	-	95	6,3	4,7
Каты яфраклы	58	2,9	1,5	46	0,9	0,3	-	-	-	-	-	-	104	3,8	1,8
Йомшак яфраклылар	537	33,9	16,3	49	1,6	0,8	-	-	-	28	-	-	614	35,5	17,1
жәмгысе	608	40,0	20,4	177	5,6	3,2	-	-	-	28	-	-	813	45,6	23,6

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлығы		
	мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы	
матди кыйммәткә әйләндереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйммәткә әйләндереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйммәткә әйләндереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйммәткә әйләндереп була торган		эшкә яраклы	матди кыйммәткә әйләндереп була торган		эшкә яраклы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:															
Акташ															
Блыслы	1	0,3	0,2	36	1,2	0,7	-	-	-	-	-	-	37	1,5	0,9
Каты яфраклы	3	0,1	-	29	0,6	0,2	-	-	-	-	-	-	32	0,7	0,2
Йомшак яфраклылар	61	7,6	3,5	24	0,7	0,4	-	-	-	2	-	-	87	8,3	3,9
Жәмгысе	65	8,0	3,7	89	2,5	1,3	-	-	-	2	-	-	156	10,5	5,0
Кама-Исмәгыйль															
Блыслы	7	1,7	1,4	22	0,8	0,6	-	-	-	-	-	-	29	2,5	2,0
Каты яфраклы	11	0,8	0,4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	13	0,8	0,4
Йомшак яфраклылар	56	5,1	2,5	3	0,1	-	-	-	-	7	-	-	66	5,2	2,5
Барлығы	74	7,6	4,3	27	0,9	0,6	-	-	-	7	-	-	108	8,5	4,9

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлығы		
	мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы	
		матди кыйм-мәткә әйләндереп була торган	эшкә яраклы		матди кыйм-мәткә әйләндереп була торган	эшкә яраклы		матди кыйм-мәткә әйләндереп була торган	эшкә яраклы		матди кыйм-мәткә әйләндереп була торган	эшкә яраклы		матди кыйм-мәткә әйләндереп була торган	эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Миңлебай,															
Ылыслы	4	1,1	0,9	16	0,8	0,6	-	-	-	-	-	-	20	1,9	1,5
Каты яфраклы	31	1,8	1,0	3	-	-	-	-	-	-	-	-	34	1,8	1,0
Йомшак яфраклылар	161	11,4	5,4	6	0,3	0,1	-	-	-	7	-	-	174	11,7	5,5
Жәмгысе	196	14,3	7,3	25	1,1	0,7	-	-	-	7	-	-	228	15,4	8,0
Поташ Аланы															
Ылыслы	1	0,1	0,1	8	0,3	0,2	-	-	-	-	-	-	9	0,4	0,3
Каты яфраклы	13	0,2	0,1	12	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	25	0,4	0,2
Йомшак яфраклылар	259	9,8	4,9	16	0,6	0,3	-	-	-	12	-	-	287	10,4	5,2
Жәмгысе	273	10,1	5,1	36	1,1	0,6	-	-	-	12	-	-	321	11,2	5,7

2.1.4. Кисентеләрнең яше

Урман утыртмалары кисентеләренең «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 10 нчы таблицада китерелә.

10 нчы таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән яклаучы урманнарның категорияләре	Хужалык бүлемтекләре һәм аларга керә торган, өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентеләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Урман-дала зонасы Урманлы район: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы			
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры	Барысы да	41-50

	зирек, агачсыман тал		
	Тирэк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карап чыгу актының формасын һәм диләнкене актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда, урман паркларында агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	Сайланма кисү ешлыгы, процент		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар		
	Саклагыч урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисү	50	
	Төркемле-сайланма кисү	25	
	Дәвамлы-эзлекле кисү	20	
	Тигез-эзлекле кисү	25	
	Төркемле-эзлекле кисү	15	
	Полоса аша эзлекле кисү	15	

Т/с	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	Эксплуатация урманнары		
	Ирекле-сайланма кисү	100	
	Төркемле-сайланма кисү	50	
	Дэвамлы-эзлекле кисү	40	
	Тигез-эзлекле кисү	50	
	Төркемле-эзлекле кисү	30	
	Полоса аша эзлекле кисү	30	
3.	Сайланма кисүлөрдө дилэнкеләрнең чик дәрәжәдәгә майданы, гектар		
	нарат, карагай		20
	Чыршы, пихта		20
	орлыктан яңартылганда имән		5
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		20
	йомшак яфраклылар		25
4.	Тоташ кисүләрдәгә дилэнкеләрнең чик дәрәжәдәгә киңлегә, м		
	нарат, карагай		200
	Чыршы, пихта		200
	орлыктан яңартылганда имән		100
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		200
	йомшак яфраклылар		250
5.	Дилэнкеләр тоташу чоры, ел		
	нарат, карагай		4
	Чыршы, пихта		3
	орлыктан яңартылганда имән		4
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		4
	йомшак яфраклылар		2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел		
	Ирекле-сайланма кисү	8-30	
	Төркемле-сайланма кисү	8-30	
	Дэвамлы-эзлекле кисү	30-40	
	Тигез-эзлекле кисү	4-8	
	Төркемле-эзлекле кисү	30-40	
	Полоса аша эзлекле кисү	4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны		
	дилэнкеләрнең киңлегә (озынлыгы) 50 м кадәр булганда		4 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 51-150 м булганда		3 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 151-250 м булганда		2 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		1
8.	Йөк төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектларының гомуми майданы (дилэнкеләрнең		

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	гомуми мәйданыннан)		
	- алга таба ясалма урман торгызып	иң күбе	чикләнми
	Мәйданы 10 гектардан артык булган диләнкеләрдә	3 процент	5 артык түгел
	- сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен		15 проценттан артык түгел
	- туфракка зыян салып		3 проценттан артык түгел
	10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында:		
	- алга таба яңартып		0,4 гектарга кадәр
	- алдан торгызып		0,3 гектарга кадәр
	- эзлекле кисүләрдә	0,3 гектарга кадәр	
	- сайланма кисүләрдә	0,25 гектарга кадәр	
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм диләнкедәге юллар мәйданы (диләнке мәйданыннан проценты)		20 проценттан артык түгел
	- күп операцияле техника кулланып	15 проценттан артык түгел	30 процентка кадәр
	- алга таба ясалма урман торгызып		чикләнми

2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары

Урманнарны торгызу табигый, ясалма яки катнаш ысул белән башкарыла һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвешендәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары шулай ук Урманнарны торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

Татарстан Республикасында төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, иенке каен, вак яфраклы юкә, гади усак, гади корычагач тора.

2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Агач материалы эзерләү әлеге Кагыйдәләр, Россия Федерациясе субъектының урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук урманнарны үзләштерү проекты, диләнкенең таксация тасвирламасы һәм урман декларациясе (урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә агач материалы эзерләү яисә Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә агач материалы эзерләү өчен урман утыртмаларын бер үк вакытта сатып, урманнарны саклау буенча эшләрне сатып алуны гамәлгә ашыру очраklarыннан тыш. Бу максатларда урманнарны саклау эшләрне башкару контрактна урман утыртмаларын сату-алу турында шартлар кертелә) нигезендә гамәлгә ашырыла. Бу максатларда урманнарны саклау буенча эшләрне башкару контрактна урман утыртмаларын сатып алу-сату турында шартлар кертелә).

РФ Урман кодексының 23.4 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасының урман бүлемтегенең хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрдәге 687 номерлы боерыгы нигезендә диләнкеләрне аерып чыгару һәм таксацияләү белешмәләре нигезендә диләнкенең таксация тасвирламасы төзелә. Урман бүлемтегенең таксация тасвирламасы урман утыртмаларының сан һәм сыйфат характеристикалары һәм тиешле урман бүлемтегендә эзерләнәргә тиешле агач күләме турында мәгълүматны үз эченә ала һәм РФ Урман кодексының 23.3 статьясының 11 өлешендә каралган тәртиптә аерып чыгару һәм таксацияләү нәтижәләре буенча алынган мәгълүматлар нигезендә төзелә һәм урманнардан файдаланучылар һәм диләнке эшләрне башкаручылар тарафыннан төзелә.

Урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнгән торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт (сату-алу) нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Әлеге пунктта күрсәтелгән агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау һәм алып чыгу эшләре Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау буенча федераль хезмәт белешмәсе белән расланган әлеге таләпләрне вакытында үтәү мөмкинлеген юкка чыгаручы начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренә качу урыны өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу вакытларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең майданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) вакытны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнарда чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

- 1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;
- 2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;
- 3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;
- 4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Кирт салу өчен түбәндәгеләр тапшырылырга мөмкин:

- 1) агачлыклар составында наратның катнашы урман утыртмасының агач материалының гомуми запасында 40% кимрәк булган урман утыртмалары;
- 2) сазлыкланган туфракларда IV бонитет классына караган һәм V бонитет классына караган нарат агачлары;
- 3) тоташмаган нарат агачлары;
- 4) үз билгеләнешен үтәп бетергән орлык бирүче нарат агачлары, орлык бирә торган полосалар;

5) сайланма кисү өчен билгелэнгән нарат агачлары;

6) 2-3 гектарга кадәр мәйданны биләүче имән агачлары.

10-15 еллык кирт салу вакытын тәэмин итү өчен өлгергән һәм картайган нарат агачлары житәрлек булмаган очракта, кирт салуны тәмамлау вакытына кисү яшенә житәчәк һәм кисү өчен билгеләнәчәк өлгереп килүче агачларга кирт салу рөхсәт ителә.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгелэнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;

2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;

3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;

4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлегенә, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең гектар

Т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Саклагыч урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәм-гысе
1	2	3	4	5
1.	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлығы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1.	кирт салуга жәлеп ителмәгәнә	-	-	-
1.2.	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2.	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 5 нче таблицادا күрсәтелә.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләү һәм жыеп алу, чыршылардан һәм яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токымнардан кала, РФ Урман кодексының 11 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләүгә һәм жыеп алуга карата РФ Урман кодексының 32 статьясының 1, 3 һәм 4 өлешләре кулланылмый.

Агачларны эзерләү ел дәвамында жир өстендә яткан агач ботакларын яки аларның урман кисү эшләре үткәрелгән урыннарда кисү калдыклары булмаган һәм агачларның табигый һәлак булуы нәтижәсендә, зарарлы организмнар зарарланганда, буран, кар өеме сындыру нәтижәсендә барлыкка килгән өлешләрен жыю юлы белән башкарыла. Кору-сарыны эзерләү урман утыртмаларын кисмичә, фәкать кул белән генә, кул көче кулланылган эшләрдә файдаланыла торган кораллар, жайланмалар һәм механизмнар ярдәмендә генә, агачларны кисмичә гамәлгә ашырыла.

2.3.1. Урманнардаг агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча әзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәрә) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардаг рөхсәтлә файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәрә 12 нче таблицадә китерелгән.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү өчен урманнардаг рөхсәтлә файдалану параметрлары

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	6,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	27,0
3.	Озын корыган ботак	куб.метр	3,0
4.	Ботаказык	тонна	23,0
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	20,0
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәрә өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,8
7.	Мунчала	тонна	3,0

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясә бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (әзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардаг агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыю өчен дәүләт яки муниципаль милектәгә урман кишәрлеген арендау шартнамәсә ун елдан кырык тугыз елга кадәр төзелә.

2.4. Урманнардаг азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәрә жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәрә жыеп алу өчен урманнардаг файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать ресурслары министрлығының «Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрә жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәгә 494

номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Гражданнар, юридик затлар урман кишәрлекләрен арендау шартнамәләре нигезендә азык-төлек урман ресурсларын эзерлиләр һәм дару үләннәрен жыйалар.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжлар өчен азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлеше, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 5 нче таблицада күрсәтелгән.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренә төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
Азык-төлек ресурслары			
1.	Жиләкләр: кура	тонна	2,5
	жир жиләге	тонна	0,3
	клубника	тонна	0,5
	кызыл бөрлегән	тонна	0,3
	чия	тонна	0,2
	миләш, шомырт	тонна	50,0
	Жәмгысе	тонна	53,8
2.	Гөмбә: ак	тонна	2,0
	майлы	тонна	5,0

Т/с	Азык-төлек урман ресурстарының, дару үләннәренең төре	Үлчәү берәмлеге	Өзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
	ал гөмбә	тонна	2,0
	кызыл гөмбә	тонна	19,0
	каен гөмбәсе	тонна	20,5
	гөреждәләр	тонна	2,0
	этәч гөмбәсе	тонна	2,0
	баллы гөмбә	тонна	10,0
	Жәмгысе	тонна	62,5
3.	Чикләвек: урман чикләвеге	тонна	10,0
4.	Агач соклары: каен	тонна	100,0
Дару чималы			
5.	Сары мэтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләнә, сэдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	1,0 (коры килеш)

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 60 процентына кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Өзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурстарын өзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану чорлары урман кишәрлегенең аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары өзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты өзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты өзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнәң бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелгән.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибәру каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Әзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калырылык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага әзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын әзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләренә торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләти яисә муниципаль милектәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен жыю өчен урманнарда файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 72 статьясындагы 3 өлеше нигезендә ун елдан алып кырык тугыз елга кадәр төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсенә вакыты урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган чорга туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны аучылык хужалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба – беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренен гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күлөмө

Т/с	Чараларның төрлөрө	Үлчөү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	2	3	4
1.	Куяннар өчен ашату мөйданнары ясау	данә	100
2.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	45
3.	Пошилар, кабан дуңгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/кг	140/2,7
4.	Пошины, кыр кәжәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	куб.метр	100
5.	Аучы манаралары урнаштыру	данә	3
6.	Ашату өчен печән әзерләү	тонна	11,5
7.	Суерлар һәм божырлар өчен чуер ташлыклар кору	данә	30
8.	Гөрелдәвекләр кору	данә	30
9.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	гектар	3
10.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлагллар, күрсәткечләр урнаштыру	данә	40

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгы алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлы аквакультура (товарлы балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка авыл хужалыгы эшчәнлеге) өчен кулланылырга мөмкин, урман кишәрлеген биреп яки бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә гамәлгә ашырыла.

Авил хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрлэре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	Сөрүлектән файдалану	гектар	15
2	Печән чабу	гектар/тонна	63/44
3	Авыл хужалыгы терлекләре көтү:		
	а) урманда	гектар/баш	14500/5800
	б) утлавыйкларда, жәйләүләрдә	гектар/баш	315/210
4	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	– юкә (урманнарның бал бирә торган урыннары)	гектар	1857
	- печәнлекләрдә, аланлыкларда, агач киселгән урыннарда үләннәр	гектар	325
	б) бал продуктлылығы:		
	- юкә	кг/гектар	100
	- үләннәр	кг/гектар	100
	в) умарта ояларын тәмин итү мөмкинлеге	умарталык саны	1900

2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш

Балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 38.1 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрдәге 742 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Урманнардан файдалануның бу төре алар урнашкан жирләренң максатчан билгеләнеше белән бәйле һәм аны алып бару урман хужалыгы мәнфәгатләре белән туры килсә генә рөхсәт ителә.

Балык тоту өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология

министрлығының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлеген РФ Урман кодексында туризм, физик культура һәм спорт, ял оештыру һәм гражданның сәламәтлеген ныгыту өлкәсендә хезмәтләр күрсәтү белән бәйләп эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан шушы рәвешле файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясында) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә торган төрләргә карый, әмма урман ресурсларынан башка гына гамәлгә ашырыла, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән капитал һәм капитал булмаган төзелмәләр һәм корымалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ Урман кодексының 13, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзгәртүләре Россия Табигать ресурслары министрлығының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителгән.

2.9.2. Рекреация эшчәнлеген зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корымалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләренен исемлеге.

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелгән.

Чикләрендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру объектларын төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү күздә тотылган урманнарны үзләштерүнең планлаштырыла торган зоналары.

Урманчылык	Кишәрлек урманчылыгы	Квартал №	Файдаланучының, объектның исеме	Планлаштырыла торган чаралар
------------	----------------------	-----------	---------------------------------	------------------------------

1	2	3	4	5
Әлмәт	Поташ Аланы	106, 114, 155, 156	«Орленок» БСЛ, «Дружба», «Солнечный», «Юность» спорт- савыктыру лагерльлары	Үзгәртеп кору максатларында физик культура-савыктыру һәм спорт-техник билгеләнешендәге корылмалар комплексын төзәтү һәм төзү планлаштырыла
Әлмәт	Поташ Аланы	134, 135	«Ян» таудан чаңгысы комплексы	Таудан чаңгы шуу комплексын үзгәртеп кору максатларында чаңгы трассасын киңәйтү күздә тотыла
Әлмәт	Поташ Аланы	174, 175, 202	«Ян» таудан чаңгысы комплексы	Тау чаңгысы комплексын реконструкцияләү максатларында спорт- техник корылмалар төзү планлаштырыла
Әлмәт	Поташ Аланы	5, 6, 134	«Ян», «Ромашкино» шифаханә- профилакторий- лары	Шифаханәләрне үзгәртеп кору максатларында спорт һәм физик культура- савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Әлмәт	Поташ Аланы	134	«СМП-Нефтегаз» АЖ,	Халыкны ял иттерү һәм савыктыру максатларында парк тибында спорт- савыктыру комплексын төзү планлаштырыла
Әлмәт	Поташ Аланы	106	«Транснефть- Прикамье» АЖ (ӘРНИ)	Шифаханәне үзгәртеп кору максатларында спорт һәм физик культура- савыктыру корылмаларын төзү планлаштырыла
Әлмәт	Поташ Аланы	174, 175, 202	«Снежинка» ЖЧЖ, «Юность» балаларны савыктыру лагере муниципаль бюджет учреждениесе	Таудан чаңгы шуу комплексын үзгәртеп кору максатларында спорт- техник корылмалар төзелеше планлаштырыла

2.9.3. Рекреация эшчэнлегенэ караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреациялэу зоналары вазифаи зоналарга түбэндөгечэ бүлгэлэнэ:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рэвештэ ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бэйле.

2.9.4. Урман кишэрлеклэрендэ вакытлыча төзелгэн корылмалар исемлеге һәм аларны төзеклэндерү нормативлары

Рекреация билгелэнешендэге урманнарда территорияне төзеклэндерү нормалары (гомуми майданның 100 гектары буенча)

Т/с	Төзеклэндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чиклэрендэге туристлык маршрутлары (1 км маршрутка)
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1.	Вак таштан, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендэ булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
2.	Билэмэлэр эчендэге вак ташлы, өслеге 3 м (км) киңлегендэ булган юллар	1,8	0,5	-
3.	15 машинага исэплэнгэн, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данэ)	0,25	0,03	-
4.	Жэяүлэп йөри торган сукмаклар (км)	-	0,04	-

2.9.5. Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамэлгэ ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчэнлеге урманнарында хужалык эшчэнлеге халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләплэргэ жавап бирэ торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгелэүгэ юнэлдерелгэн булырга тиеш.

Рекреация билгелэнешендэге урманнар өчен эшлэрнең әһәмиятле элементы булып аларның территориялэрен төзеклэндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгынарны

корылмаларын төзүдөн һәм башка төрлө чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтөнлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы – урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капитал һәм капитал булмаган төзелмә объектлары, корылмалар исемлегенә һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегенә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегенән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданның, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләүләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.11. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа

охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегенән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән, агачлар киселгән урыннар, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлеге беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомникларын (даими, вакытлыча) булдыру һәм аларны эксплуатацияләү төп урман агач токымнары үсентеләрен үстерү белән бәйле эшчәнлек булып тора.

Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрәндәге 737 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Әлмәт урманчылыгы чикләрендә бер даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

2.13. Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылган.

Урманнарны жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатларында файдалану өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеге арендага бирелә яки бу урман кишәрлегенә карата РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сервитут билгеләнергә мөмкин. Урманнарны урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләмичә генә жир астын геологик өйрәнү максатларында файдалану рөхсәт ителә, әгәр күрсәтелгән максатларда эш башкару урман утыртмаларын кисүгә яки капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

кулланыла торган урманнарны һәм урманга тоташкан урман кашакларны, ясалма һәм табигый су агымнарын житештерү һәм куллану калдыklары белән пычранудан даими чистарту;

житештерү эшчәнлеге барышында жиңмерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехник корылмаларны, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндрү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

әлеге затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очраklarын, шулай ук аларның нәтижәләрен бетерү буенча кирәкле чараларны күрү;

сейсмик разведка эшләрән планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрден актив файдалану.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрәндрә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрәндрә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләрәндрә аренда шартнамәләрәндрә төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктның 43, 45 статьяларда каралган очраklarда, дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлегәндрә файдалануга алу шартнамәсе жир асты байлыкларынандрә файдалануга лицензия гамәлдә булган чорга төзелә.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатлары өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннәндрә соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары кискелгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе

чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясына ярашлы рәвештә, урман кишәрлекләре сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, су законнарына ярашлы рәвештә гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдаланыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенә «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен бирелә.

Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлегә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясә Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясә Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу

проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясының 10.1 пунктына ярашлы рәвештә, линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торбаүткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның элге төре РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очрактары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боекыгы нигезендә регламентлана.

Сусакагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләргә урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарны төзелеш, реконструкция, линияле объектларны эксплуатацияләү белән бәйле объектларны урнаштыру өчен кулланганда урман булмаган жирләр, ә андый жирләр булмаганда – урманны торгызу өчен билгеләнгән жирләр (киселгән, янган, сирәкләнгән, чүлгә әверелгән урыннар, аланлыктар һәм башка урыннар), шулай ук түбән тулылыклы һәм аз дәрәжәдә кыйммәтле урман агачлары үскән майданнар кулланылырга тиеш.

Чыбыклы объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның элге төрендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була (РФ

Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Әлеге агач материалын сату РФ Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жириләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданның иминлеген тәмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-саклык зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава чыбыклары буйлап (биналарга кертү өлешендә тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астынан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы киләсе таблицкага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

т/с	Көчәнешнең проектта каралган номинал классы, кВт	Саклык зонасы, м
1	2	3
1.	1 кадәр	2 (биналарның стеналары, конструкцияләр һ.б. буйлап үзтотышлы яки изоляцияләнгән үткәргечле линияләр өчен саклык зонасы мондый линияләрдән норматив хокукый актларда билгеләнгән минималь мөмкин аралык белән билгеләнә)
2.	1-20	10 (5 – торак пунктлар чикләрендә урнаштырылган үзтотышлы яки изоляцияләнгән чыбыклы линияләр өчен)
3.	35	15
4.	110	20
5.	150, 220	25
6.	330, 500, +/-400	30
7.	750, +/- 750	40
8.	1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы

транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләрәнән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләрәнән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегәнән төпкә кадәрге су тирәлегенең бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренең һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык сызык белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләренән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1992 елның 22 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының «Тимер юлларны аерып чыгару полосаларын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормаларын, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормаларын раслау турында» 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Чыбыклы объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләрнен исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану агач һәм башка урман ресурсларын эшкәртү объектларын булдыру, алардан продукция житештерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләрен куллану РФ Урман кодексының 46 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Әгәр федераль законнарда федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителә икән, дәүләт милкендәге урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатлар өчен даими (вакытын чикләмичә) файдалануга бирелә ала.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр

булмаганда – кисүлөрдөн соң торгызылмаган кишәрлекләр, янган, сирәкләнгән жирләр, чүллекләр, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Саклагыч урманнарда булдыру, шулай ук Россия Федерациясе Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнан файдаланганда түбәндәге очраklar булмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

Гражданнарның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чаралары белән урман кишәрлекләренә керү.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчәтүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчәтү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчәтү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.17. Урманнан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегенә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.18. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр

2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янғын куркынычсызлыгы турында» федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм башка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, яңадан үрчеткәндә, урманнарда башка төр эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясенең Хөкүмәтенең «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләре, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормалары Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланучы затларның урманнарны кулланганда урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгы белән расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләү, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләү Рослесхозның «Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләүне һәм һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләүне раслау турында» 2011 елның 05 июлендәге 287 номерлы боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның «Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә раслау турында» 1997

елның 19 декабрдәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Әлмәт урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

Жирләрнең гомуми майданын табигый янғын куркынычы класслары буенча бүлү

Майданы, гектар

Т/с	Атамасы	Янғын чыгу куркынычы классы					Жәм-гысе	Уртача Классы
		I.	II.	III.	IV.	V		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Әлмәт	101	4471	23419	20428	1605	50024	3,4
	%	0,20	8,94	46,82	40,84	3,21	100	%

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, жил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

т/с	Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
1	2	3	4
1.	I.	0 ... 300	Юк
2.	II.	301 ... 1000	Аз
3.	III.	1001 ... 4000	Уртача
4.	IV.	4001 ... 10000	югары
5.	V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның ихтимал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнгән.

Янғынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Урманнарны янгынга каршы төзекләндерү буенча чараларның төрләре һәм күләмнәре характеристикасы

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүмат булган стендларны һәм башка билгеләрне һәм күрсәткечләрне урнаштыру, эксплуатацияләү һәм ремонтлау	данә	32
2.	Урманнарда килүче гражданның ял итү зоналарын төзекләндерү	данә	9
3.	Шлагбаумнар кую, эксплуатацияләү һәм аларны ремонтлау, янғын куркынычсызлыгын тәэмин итү максатларында урманнарда гражданның булуын чикләүне тәэмин итәрлек киртәләр кору	данә	16
4.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары төзү	км	4,5
5.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын үзгәртеп кору	км	17,3
6.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын эксплуатацияләү	км	363,8
7.	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру	км	40
8.	Чистарту һәм яңарту:		
9.	- ызан юллары	км	0
10.	- янгынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	169
11.	Янгынга каршы сулыкларны һәм янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганакларына килү юлларын эксплуатацияләү	данә	0
12.	Чыбык-чабыкны, урман түшәмәсен, коры үләннәрне һәм урмандагы башка янучан материалларны контрольдә тотып, профилактика максатларында янгынга каршы яндыру	гектар	0
13.	Урман утыртмаларының токым составын жайга салу һәм санитар-савыктыру чараларын уздыру юлы белән урманнарда табигый янғын куркынычын киметү	гектар	Татарстан Республикасы Президентының 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы указы белән расланган Татарстан Республикасы Урман планы нигезендә

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янғыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янғыннарын булдырмый калуға җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янғыннарына каршы пропаганда максатчан,

оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урман янгыннарын сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урман янгыннарын сүндерү планы раслана.

2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны саклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны саклау дөүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан саклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрена 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- а) урманны саклау районнарына бүлү
- б) дөүләт урман патологиясе мониторингы
- в) урман патологиясенә тикшеренүләр уздыру
- г) зарарлы организмнарның таралуын кисәтү
- д) урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары, шул исәптән:

аварияле агачларны кисү – структур кимчелекләре булган агачларны, шул исәптән черек, тамырлары ярылган, куркыныч булып иелеп торган, бөтен агачның яки аның бер өлешенен егылуына һәм дөүләт, муниципаль милеккә, шулай ук гражданның милкенә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә сәләтле агачларны кисү;

агитация чаралары, шул исәптән урманнарда санитар куркынычсызлык турында халык белән профилактик әңгәмәләр, уку йортларында урманнарда санитар куркынычсызлык турында ачык дәресләр үткөрү, аншлаглар һәм плакатлар элү, шулай ук урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәү кирәклегенә турында массакүләм мәгълүмат чараларында мәгълүмати материаллар урнаштыру.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны саклык районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманнарны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманнарны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелдәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча тикшеренүләр (алга таба – УАТ) урманнарда урман авырулары буенча дәүләт мониторингы белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман авыруларына бәйлә торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясен тикшерү тәртибе, урман патологиясен тикшерү актының формасы Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман патологиясен тикшерү тәртибен һәм урман патологиясен тикшерү акты формасын раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 910 номерлы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренең хәзерге санитар һәм урман авырулары буенча торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УАТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларның санитар һәм урман патологик торышын яхшырту, зарарлы организмнарның таралу куркынычын киметү, урман корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү, урман утыртмаларын үзләренең максатчан функцияләре белән тәэмин итү, шулай ук уңайсыз факторлардан (ут тәэсире, һава шартлары, туфрак-климат факторлары һәм башкалар, биотик һәм башка урманнарның тотрыклылыгына яки максатчан функциясенә зыян китерүче абиотик факторлар) китерелгән зыян күләмен киметү максаты белән Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләренә ярашлы рәвештә үткәрелә.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү түбәндәгеләрнең уздырылуын үз эченә ала:

- 1) урманнарны яклау буенча профилактика чаралары;
- 2) санитар-савыктыру чаралары, шул исәптән һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү;

3) вәкәләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән башка чаралар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнен, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицادا китерелә.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысә
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Өлмәт урманчылыгы								
Саклагыч урманнар								
Ылыслы								
ТОКЫМЫ – НАРАТ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	19,3	1	18,3	0,6	277,1	296,4
		мең куб.метр	2,9	0,6	2,3	0,0	0,3	3,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0		10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	6,6	0,5	6,1	0,0	27,7	34,3
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0,0	0,0		0,0	
	- тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1	0,3	0,0	0,0	0,6
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0	0,1	0,0	0,0	0,2
	- эшкә яраклы	мең	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм- леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Матди кыйм- мәткә әйлән- дереп бул- мый торган агач- ларны жыеш- тыру	Жәм- гысе
			Бар- лы- гы	Шул исәптән:				
				То- таш	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		куб.метр						
Жәмгысе ылыслы								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	19,3	1	18,3	0,6	277,1	296,4
		мең куб.метр	2,9	0,6	2,3	0,0	0,3	3,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0		10,0	
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган агач материалы күләме: мәйданы	гектар	6,6	0,5	6,1	0,0	27,7	34,3
				0,0	0,0		0,0	
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1	0,3	0,0	0,0	0,6
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0	0,1	0,0	0,0	0,2
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Каты яфраклы токымы – ИМӨН								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	1,6	16,8	18,4
		мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0		10,0	
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган агач материалы күләме: мәйданы							
		гектар	0	0,0	0	0,0	1,7	1,7
	Сайлана торган							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп бул-мый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Бар-лы-гы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	запас, барлығы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Жәмгысе каты яфраклылар								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	1,6	16,8	18,4
		мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0		10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0,0	1,7	1,7
	Сайлана торган запас, барлығы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Йомшак яфраклылар								
Токымы – Каен								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	2,2	2,9	5,1
		мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
2.	Кисү яисә	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм- леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Матди кыйм- мәткә әйлән- дереп бул- мый торган агач- ларны жыеш- тыру	Жәм- гысе
			Бар- лы- гы	Шул исәптән:				
				То- таш	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	жыештыру чоры							
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	2,2	0,3	2,5
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Токымы – ЮКӘ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	0,6	3,2	3,8
		мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган агач материалы күләме:							0,0
	мәйданы	гектар	0	0,0	0	0,6	0,3	0,9
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп бул-мый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Бар-лы-гы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Йомшак яфраклылар буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0,0	0	2,8	6,1	8,9
		мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	1,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
		мәйданы	гектар	0	0,0	0	2,8	0,6
	Сайлана торган запас, барлыгы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0,0	0	0,0	0,0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Саклаучы урманнар буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	19,3	1	18,3	5	300	319,3
		мең куб.метр	2,9	0,6	2,3	0,0	0,3	3,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	0,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
		мәйданы	гектар	6,6	0,5	6,1	5	30
	Сайлана торган			0,0	0,0	5	0	0,0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәм-леге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агач-ларны жыеш-тыру	Матди кыйм-мәткә әйлән-дереп бул-мый торган агач-ларны жыеш-тыру	Жәм-гысе
			Бар-лы-гы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	запас, барлығы:							
	- тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1	0,3	0,0	0,3	0,7
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0	0,1	0,0	0,0	0,1
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Урманчылыктар буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	19,3	1	18,3	5	300	319,3
		мең куб.метр	2,9	0,6	2,3	0,0	0,3	3,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2,0	3,0	0,0	10,0	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
		мәйданы	гектар	6,6	0,5	6,1	5	30
	Сайлана торган запас, барлығы:			0,0	0,0	5	0	0,0
	- тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1	0,3	0,0	0,3	0,7
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0	0,1	0,0	0,0	0,1
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Искәрмә:

Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясә тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан саклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясә Урман

кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрдәгә 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманнарны саклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Т/с	Чараның атамасы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
Урман хужалыгы					
1.	начар шартларда (корылык, бөжәкләр зыян салу) урман утыртмаларының тотрыклылыгын арттыру өчен ашламалар һәм минерал өстәмәләр куллану	гектар			Зарурлыкка карап.
2.	агачларны дөвалау	данә			Зарурлыкка карап.
3.	зарарлы организмнар чыганагы барлыкка килмәсен өчен пестицидлар һәм урманны саклау өчен биологик чаралар куллану	гектар			Зарурлыкка карап.
Биотехник					
4.	бөжәк белән тукланучы кошларның һәм бөжәк белән тукланучы башка хайваннарның тереклек итү һәм үрчү шартларын яхшырту	гектар			Зарурлыкка карап.
5.	энтомофаг-бөжәкләрнең тереклек итү урыннарын саклау, аларны чыгару, күчерү һәм интродукцияләү	гектар			Зарурлыкка карап.
6.	нектар бирүче үләнле үсемлекләр чәчү	гектар			Зарурлыкка карап.
7.	феромоннар куллану	гектар			Зарурлыкка карап.

Профилактика, санитар-савыктыру, жир өстендә корыта торган һәм биотехник урман саклау чараларын үтәү нормативлары

Чараның атамасы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
Урман авырулары ягыннан тикшеренү	гектар	88
Тоташ санитар кисү	гектар	0,5
Сайланма санитар кисү	гектар	6,1
Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	гектар	30
Авария хәлендәге агачларны кисү	данә	5
Профилактика чаралары	Зарурлыкка карап.	
Агитация чаралары	Зарурлыкка карап.	

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганаclarын юкка чыгару чараларының параметрлары

Т/с	Чараның атамасы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
1.	зарарлы организмнарның чыганаclarын тикшерү	гектар	зарурлыкка карап.		
2.	зарарлы организмнарны юкка чыгару яисә күләмен киметү, шул исәптән химия препаратлары белән	гектар	зарурлыкка карап.		
3.	зарарлы организмнар белән зарарланган урман утыртмаларының токым һәм яшь составларын жайга салу максатларында урман утыртмаларын кисү.	гектар	зарурлыкка карап.		

2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәрү нормативлары, параметрлары, чорлары)

Киселгән, һәлак булган, зыян күргән урманнар яңадан үрчетелергә тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урманнарны торгызу;
- 3) урманнарны карау;
- 4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 454-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьяларына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләренә (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман үстерү РФ Урман кодексының 63 статьясына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 20 декабрендәге 978 номерлы боерыгы белән расланган Урман үстерү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үстерү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы (алга таба – Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау урманнарны үзләштерү проекты нигезендә урманнардан файдаланучылар, шулай ук дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) тарафыннан РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә башкарыла.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урманнарны саклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, саклагыч урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Саклагыч урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, саклагыч, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Саклагыч урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып саклагыч урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижелелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларның тәртибен һәм аларны башкару эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карау акты формасын һәм диләнкене актыккы карау тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне тәрбия кылу тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нче таблицада китерелә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны карау төрләренен исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләргә уздыру				451	4930		79	793	11
Шул исәптән:									
Яктылык кертү өчен кисү	Акташ	Ылыслы	Нарат	3	-	5	1	-	-
		каты яфраклы	Биек кәүсәлә имән	1	-	5	-	-	-
		йомшак яфраклы	Каен	1	10	5	-	2	10
		-»-	Юкә	4	40	5	1	8	10
		Жәмгысә йомшак яфраклы		5	50		1	10	10
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			9	50		2	10	6
	Кама-Исмәгыйль	Ылыслы	Нарат	66	220	5	13	44	3
		-»-	Чыршы	42	210	5	8	42	5
		Жәмгысә ылыслы		108	430		21	86	4
		каты яфраклы	Биек кәүсәлә имән	46	200	5	9	40	4
		-»-	Түбән кәүсәлә имән	1	10	5	-	2	10
		Жәмгысә каты яфраклылар		47	210		9	42	4
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			155	640		30	128	4
	Миңлебай,	Ылыслы	Нарат	1	-	5	-	-	-
		-»-	Чыршы	2	20	5	1	4	9

Урманнарны карау төрлөрөнөн исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Ағач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Жәмгысе ылыслы		3	20		1	4	7
		Йомшак яфраклы	Каен	6	50	5	1	10	9
		-»-	усак	8	60	5	2	12	8
		-»-	Юкә	40	400	5	8	80	10
		Жәмгысе йомшак яфраклы		54	510		11	102	9
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		57	530		12	106	9
	Поташ Аланы	Ылыслы	Нарат	1	-	5	-	-	-
		-»-	Чыршы	1	-	5	-	-	-
		Жәмгысе ылыслы		2	-		-	-	-
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	3	-	5	1	-	-
		Йомшак яфраклы	усак	2	10	5	-	2	5
		-»-	Юкә	14	90	5	3	18	7
		Жәмгысе йомшак яфраклы		16	100		3	20	6
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		21	100		4	20	5
Урманчылык буенча яктылык кертү өчен кисү, жәмгысе				240	1310		48	262	5
Кирәкмәгән үсемлекләрне кисү	Акташ	Ылыслы	Нарат	21	420	10	2	42	20
		-»-	Чыршы	17	440	8	2	55	26
		Жәмгысе ылыслы		38	860		4	97	23
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	9	80	5	2	16	9
		Йомшак яфраклы	Юкә	5	100	5	1	20	20
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		52	1040		7	133	18
	Кама-Исмәгыйль	Ылыслы	Нарат	17	410	10	2	41	24

Урманнарны карау төрлөрөнөң исеме	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Майданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		-»-	Чыршы	11	100	8	1	13	9
		Жәмгысе ылыслы		28	510		3	54	18
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	23	280	5	5	56	12
		-»-	Гүбән кәүсәле имән	1	20	5	-	4	18
		Жәмгысе каты яфраклылар		24	300		5	60	13
		йомшак яфраклы	Каен	4	60	5	1	12	15
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		56	870		9	126	16
	Миңлебай,	Ылыслы	Нарат	6	100	10	1	10	17
		-»-	Чыршы	3	70	8	-	9	22
		-»-	карагай	1	20	10	-	2	17
		Жәмгысе ылыслы		10	190		1	21	19
		Каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	5	70	5	1	14	14
		йомшак яфраклы	Каен	5	90	5	1	18	18
		-»-	усак	11	130	5	2	26	12
		-»-	Юкә	16	340	5	3	68	21
		Жәмгысе йомшак яфраклы		32	560		6	112	18
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		47	820		8	147	17
	Поташ Аланы	Ылыслы	Нарат	24	460	10	2	46	19
		-»-	Чыршы	8	100	8	1	13	13
		Жәмгысе ылыслы		32	560		3	59	18
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	22	310	5	4	62	14
		йомшак яфраклы	усак	2	20	5	-	4	10

Урманнарны карау төрлөрөнөң исеме	Кишәрлек урманчылығының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
карау									
чыбылдыкны карау									
урманнарны кирәксез урман үсемлекләрен юкка чыгару юлы белән карау									
Башка чаралар									

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урманнарны торгызу һәм урман үстерү чараларын үткәрү таләп ителгән майданнарның күләме 17 нче таблицада күрсәтелгән.

17 нче таблица

Урманнарны торгызу һәм урман үстерү чараларының нормативлары һәм параметрлары

Майданы, гектар

Күрсәткечләр	урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дилән-келәре	Урман үстерү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртырт-малар	Киселгән урыннар	Алан-лыклар һәм буш урыннар	Жәм-гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманчылык буенча барлыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	197	100	162	459	1750		2209	221
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	130	-	130	13
Каты яфраклы	41	10	33	84	210	-	294	29
Йомшак яфраклылар	156	90	129	375	1410	-	1785	179
Шул исәптән түбәндәге урман торгызу ысуллар буенча:								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	109	38	125	272	331		603	60
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	76	30	85	191	250	-	441	44
Каты яфраклы	22	8	24	54	81	-	135	13
Йомшак яфраклылар	11	-	16	27	-	-	27	3
катнаш, барлыгы	7	1	-	8	10	-	18	2
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	7	1	-	8	-	-	8	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	10	-	10	1
Табиғый урман торгызу, барлыгы, шул исәптән:	81	61	37	179	1409		1588	159
Табиғат процесслары нәтижәсендә урманнарның табиғый торгызылуы, барлыгы	81	61	37	179	1409		1588	159

Алардан токым төркемнәре буенча:									
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	141	-	141	14	
Йомшак яфраклылар	81	61	37	179	1268	-	1447	145	
Урман үрчөтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-	-	-	-	
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:									
Акташ кишәрлеге урманчылыгы									
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы:			10	10	430		440	44	
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:									
Ылыслы	-	-	-	-	10	-	10	1	
Каты яфраклы	-	-	2	2	10	-	12	1	
Йомшак яфраклылар	-	-	8	8	410	-	418	42	
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:									
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы:			7	7	50		57	6	
Алардан токым төркемнәре буенча:									
Ылыслы	-	-	5	5	40	-	45	5	
Каты яфраклы	-	-	2	2	10	-	12	1	
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	-	-	-	-	
катнаш, барлыгы	-	-	-	-	-	-	-	-	
Алардан токым төркемнәре буенча:									
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-	
Табигый урман торгызу, барлыгы, шул исәптән:			3	3	380		383	38	
Табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы, барлыгы			3	3	380		383	38	
Алардан токым төркемнәре буенча:									
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-	
Йомшак яфраклылар	-	-	3	3	380	-	383	38	
Урман үрчөтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-	-	-	-	
Кама-Исмәгыйль кишәрлеге урманчылыгы									
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы:	61	27	62	150	520		670	67	
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:									
Ылыслы	-	-	-	-	70	-	70	7	
Каты яфраклы	30	3	12	45	70	-	115	11	

Йомшак яфраклылар	31	24	50	105	380	-	485	49
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлығы	61	27	60	148	156		304	30
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	45	20	47	112	121	-	233	23
Каты яфраклы	16	7	13	36	35	-	71	7
катнаш, барлығы	-	-	-	-	10	-	10	1
Шулардан төркемнәр буенча								
токымнар:								
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	10	-	10	1
Табиғый урман торгызу, барлығы, шул исәптән:			2	2	354		356	36
Табиғат процесслары нәтижәсендә урманнарның табиғый торгызылуы, барлығы			2	2	354		356	36
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	35	-	35	4
Йомшак яфраклылар	-	-	2	2	319	-	321	32
Урман үрчәтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-	-	-	-
Миңлебай кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлығы:	130	30	16	176	610		786	79
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	40	-	40	4
Каты яфраклы	27	3	3	33	130	-	163	16
Йомшак яфраклылар	103	27	13	143	440	-	583	59
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән:								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлығы	48	11	15	74	100		174	17
Алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	30	9	5	44	70	-	114	11
Каты яфраклы	7	2	-	9	30	-	39	4
Йомшак яфраклылар	11	-	10	21	-	-	21	2
катнаш, барлығы	7	1	-	8	-	-	8	1
Алардан токым төркемнәре буенча:								

Ылыслы	7	1	-	8	-	-	8	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-
Табигый урман торгызу, барлыгы, шул исэптэн:	75	18	1	94	510		604	61
Табигать процесслары нэтижэсендэ урманнарның табигый торгызылуы, барлыгы	75	18	1	94	510		604	61
Алардан токым төркемнэре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	106	-	106	11
Йомшак яфраклылар	75	18	1	94	404	-	498	50
Поташ Аланы кишэрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы:	6	43	74	123	190		313	31
шул исэптэн яшь төркемнэре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	10	-	10	1
Каты яфраклы	-	4	15	19	-	-	19	2
Йомшак яфраклылар	6	39	59	104	180	-	284	28
шул исэптэн түбэндэге ысуллар белэн:								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы			43	43	25		68	7
Алардан токым төркемнэре буенча:								
Ылыслы	-	-	30	30	19	-	49	5
Каты яфраклы	-	-	7	7	6	-	13	1
Йомшак яфраклылар	-	-	6	6	-	-	6	1
катнаш, барлыгы	-	-	-	-	-	-	-	-
Алардан токым төркемнэре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-
Табигый урман торгызу, барлыгы, шул исэптэн:	6	43	31	80	165	-	245	24
Табигать процесслары нэтижэсендэ урманнарның табигый торгызылуы, барлыгы	6	43	31	80	165		245	24
Алардан токым төркемнэре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-	-	-	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклылар	6	43	31	80	165	-	245	24
Урман үрчөтүгэ мохтаж жирлэр	-	-	-	-	-	-	-	-

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрак-типологик шартларга бәйле. Технологиянең нигезе сыйфатында урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Россиякүләм фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урманнарны торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Аз кыйммәтле һәм түбән тулылыклы урман утыртмаларының булган составын һәм структурасын үзгәртү максатыннан урманның ябалдашы астында урман культуралары булдырыла, шул исәптән аерым очракларда карагай, чыршы, имән, каен ябалдашы астында әлеге культураларны булдыру рөхсәт ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерийлар һәм таләпләр Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертелергә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 1-41 кушымталарына кертелмәгән урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

Әлмәт урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертелергә тиешле майданнардагы урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы атамасы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертелергә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача күрсә диаметры, кимендә, миллиметр	Кәүсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	4,0	15	7	1,5	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,7
Гади усак	2	2,5	20	4	2,5	2,0
Тирәк	1	3,0	15	4	1,0	2,5
Корычагач	2	2,0	12	6	2,0	1,7

Төп урман агач токымнарының яшәү өчен яраклы үсентеләре һәм яшь агачлары исәбенә бәйле рәвештә Кагыйдәләргә карата 1-41 кушымталарга кертелмәгән урман токымнары һәм урман үсү шартлары буенча урманнарны торгызу ысуллары урманчылыкларның урман хужалыгы регламентлары белән билгеләнә.

Урман торгызу ысуллары		Агач токымнар	Урман типлары төркеме, урман үсү шартлары типлары	Яшэргэ сэлэтле шытым һәм үсенте саны, 1 гектарга мең данэ
1		2	3	4
Табиғый урман торгызу	Шытымны саклу, үсентене карау юлы белэн	Чыршы, карагай, каты яфраклы һәм йомшак яфраклы токымнар	Коры	4 артык
			Саф	3 артык
			Дымлы	2 артык
Табиғый урман торгызу	туфракны минераллаштыру юлы белэн	Чыршы, карагай һәм каты яфраклы токымнар	Коры	1-3
			Саф	0,5-1,5
			Дымлы	0,5 - 1
Катнаш урман торгызу		Йомшак яфраклы токымнар	Коры	2-4
			Саф	1-3
			Дымлы	1-2
Ясалма урман торгызу		Чыршы, карагай һәм каты яфраклы токымнар	Коры	0,0001 кимрэк
			Саф	0,0001 кимрэк
			Дымлы	0,0001 кимрэк
		Йомшак яфраклы токымнар	Коры	0,0001 кимрэк
			Саф	0,0001 кимрэк
			Дымлы	0,0001 кимрэк

2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата талэплэрнең үзенчэлекләре

РФ Табиғать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясендэ урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенң урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендэ урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенң Европа өлешендэге урман-дала районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенен Европа өлешендәге урман-дала зонасының урман-дала районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чиклүүләр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләрә буенча чиклүүләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләрә һәм саклагыч урман категорияләре буенча чиклүүләр 18 нче таблицادا китерелгән.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләрә буенча чиклүүләр

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чиклүүләр
1	2	3
1.	Саклагыч урманнар	<p>Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләргә үзләренә тирәлек хасил итә, су саклыгын торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләргә югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очракларда гамәлгә ашырыла, әгәр Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.</p> <p>Саклагыч урманнарда аларның максатчан билгеләнеше һәм файдалы функцияләргә белән туры килмәгән эшчәнлек алып бару тыела.</p> <p>Саклагыч урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын төзү һәм эксплуатацияләү тыела</p>
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора; 3) урман плантацияләргә төзү һәм алардан файдалану; 4) линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан, велосипед һәм йөгерү юлларынан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану. б) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 4) урман түшәмәсен жыю
3.	Табигый һәм башка төр объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар	
3.1	а) урманнарның саклагыч полосаларында урнашкан урманнар	<p>РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела.</p> <p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) урман плантацияләргә булдыру;

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		6) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 4) урман түшәмәсен жыю
3.2	б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш. Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
3.3	в) яшел зоналарда урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәртүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемент чыбыкларыннан, электр үткәртү чыбыкларыннан, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
4.	Кыйммәтле урманнар	Тыела: 1) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, велосипед һәм йөгерү юллары, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. 6) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 3) урман плантацияләре булдыру максатында урманнардан файдалану 4) урман түшәмәсен жыю
4.1	Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
4.2	Уылдык саклаучы урман полосалары	РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очрактардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела. Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлек хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, саклагыч

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәэмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәгән очракта гына саклагыч урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла. Бу категориядәге урманнарда бик зәгыйфь, зәгыйфь һәм уртача югары интенсивлыктагы урман утыртмаларына карата сайланма кисүләр алып барыла, интенсивлыгы һәлак булган, зыян күргән һәм кыйммәтсез агачларны кисү өчен Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән бик югары интенсивлыкка ирешә ала торган санитар кисүләрдән тыш. Тыела: 1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан тыш; 6) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;
5.	Эксплуатация урманнары	РФ Урман кодексының 25 статьясында каралмаган максатларда урманнарны файдалану тыела.

3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренән төрләре буенча чикләүләр

Урманнарның махсус сакланыла торган кишәрлекләрендә хокукый режим РФ Урман кодексының 119 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Махсус сакланыла торган табигый территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләүләр 19 нчы таблицада күрсәтелә.

19 нчы таблица

Махсус саклана торган урман кишәрлеге төрләре буенча чикләүләр

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру

Т/с	Махсус саклана торган урман кишэрлеклэре төрлэре	Урманнардан файдаланудагы чиклүүлэр
1	2	3
		<p>һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрақлардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;</p> <p>2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;</p> <p>3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корымалардан тыш.</p> <p>Махсус саклана торган урман кишэрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</p> <p>РФ Су кодексына ярашлы рәвештә су саклау зоналары чикләрендә тыела:</p> <p>1) туфракка ашлама кертү өчен агынты суларны файдалану;</p> <p>2) зиратлар, үлөт базлары, житештерү һәм куллану калдыклары, радиоактив, химик, шартлаткыч, агулы, агуль торган һәм агулы матдэләр күмелгән урыннарны урнаштыру;</p> <p>3) үсемлекләренең корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү буенча авиация чараларын гамәлгә ашыру;</p> <p>4) транспорт чаралары белән хәрәкәт итү һәм аларны туктатып калдыру (махсус транспорт чараларыннан тыш), аларның каты япмалы махсус жиһазландырылган юллардан һәм урыннарда хәрәкәт итүе һәм тукталып торуы искәrmә булып тора.</p> <p>Яр бие саклык полосалары чикләрендә су саклау зоналары өчен билгеләнгән чиклүүләр белән берлектә түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) жирне эшкәртү;</p> <p>2) юбла торган грунт өемнәрен урнаштыру;</p> <p>3) авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру.</p>
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	Махсус саклана торган урман кишэрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишэрлеклэре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрақлардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрақлардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишэрлеклэре	2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләренең	

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
	яшәү урыннары	товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;
6.	Табигый мирас объектлары	
7.	Махсус сакланучы башка урман кишәрлекләре	3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
8.	Тыюлыклы урман кишәрлекләре;	Тыюлы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) агулы химик препаратлар куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр түбәндәге таблицада китерелгән.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Агач материалы эзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач материалы эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 5 өлеше). Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боекы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә җир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә, алар белән чиктәш булган 50 метрлы полосаларда урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларга, күперләргә, урман ызаннарына, киптерү челтәренә, юл, гидромелиоратив һәм башка төрле корылмаларга, елга һәм чишмә үзәннәренә зыян салу рөхсәт ителми;

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела;</p> <p>д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганаclarын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән чоры (рөхсәт ителгән кичектереп торучы чорын да исәпкә алып) тәмамлангач агач материалы эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач материалы эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торучыларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) урман үзләштерү проектында яисә диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалын чыгару, тарттыру (транспорт белән күчерү) рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене агач кисү калдыкларыннан (агачларны кисеп аударганда һәм тарттырганда (транспорт белән күчәргәндә) диләнкедә барлыкка килә торган агач материалы калдыкларыннан, шулай ук кәүсәләренә киселгән агачларның очлык өлешләрен үз эченә алган ботаклардан, тамыр өсте өлешеннән, сабакларыннан, туздан) чистарту эшләрен үткәргән яки вакытында үткәргән рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында 3 һәм аннан да күбрәк берәмлектә кедр катнашучы өлгәргән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгәргән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыктарга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип таныла торганнарны; - агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыктарның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары буйларында, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - агач һәм куаклар кабыгын эзерләү рөхсәт ителми, әгәр бу эшчәнлек эзерләнган урман продукциясенең сыйфатын киметүгә китерсә (15 пункт); - чыбык-чабык эзерләгәндә агачларны һәм куакларны, аларның очларын, ботакларын һәм сабакларын, корткычларга һәм авыруларга бирешмәгән, кору билгеләре күзәтелмәгән агачларның очларыннан кисәргә рөхсәт ителми (16 нчы пункт); - табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләрне жыю тыела (21 пункт); - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урманнарда даими сынау майданнарында себерке һәм үрү өчен себеркеләр, ботаклар һәм куаклар, модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (23 пункт); - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә агач яшеллеген эзерләү, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		гамәлгә ашыру өчен бирелгән урманнарда даими сынау майданнарында модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (24 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	<p>Төрләре Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (13 пункт); - чикләвекләрне эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суы эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисеренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт)
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	<p>Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 2 пункты). - шәһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлеше 2 пункты) - яшел зоналарда урнашкан урманнарда, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 4 пункты).
6.	Авыл хужалыгы алып бару	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасыннан (товар өчен балыкчылыктан) тыш (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты).</p> <p>Саклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрлөрө	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Тыюлыклы урман участкаларында авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь агачлары, үсеш алган яшь үсентеләр биләгән жирләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтүгә юл куелмый; - селекция-урман орлыклары, имән, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвекле плантацияләр үсә торган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү рөхсәт ителми; - урманнарны табигый торгызуга һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызуга ярдәм итү буенча проектлана торган чаралар булган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү; - жиңел юыла торган һәм жилләтелә торган туфраклы кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү. <p>Урманнарны авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану максатында урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар, жиңел юыла һәм жилләтелә торган туфраклар белән торгызуга ярдәм итү буенча проектланган чаралар белән урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-урман орлыклары, каен-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре биләгән урман фонды жирләрен куллану тыела.</p> <p>Авил хужалыгы хайваннарын көткәндә (коймаланган урыннарда яки бәйдә тотып көтүдән тыш) урман культураларын, питомникларны, табигый шытып чыккан яшь үсентеләрне һәм</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		урманның башка кыйммәтле кишәрлекләрен бозуга юл куелмаска тиеш.
7.	Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш	Балыкчылыкны гамәлгә ашырганда, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату.
8.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү эшчәнлегенә, белем бирү эшчәнлегенә өчен кулланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боекы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенң 1 пункты, 4 өлешенң 1 пункты).
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланарга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 6 өлеше). Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 908 номерлы боекы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясына караган объектлар, үсемлекләр дөньясы, су объектлары сакланарга тиешле (4 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъектының кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>файдалану рөхсәт ителми. (4 пункт);</p> <ul style="list-style-type: none"> - РФ Урман кодексының 41 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгән эшчәнлекне гамәлгә ашырганда физик затларның яшәү урыннары булган объектларны урнаштыру рөхсәт ителми (5 пункт); - урманнардан рекреация эшчәнлеген алып бару өчен файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар белән башкарыла (6 пункт).
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү максатларында урманнардан файдалану очрагында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - су саклау зоналарында урнашкан урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 3 пункты); - минус утыртмаларында плюс агачларын сайлау рөхсәт ителми. (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрена 438 номерлы боерыгы белән расланган Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләренең 7 пункты).
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендә 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга эверелмәгән агачлар киселгән урыннар, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар) (11 пункт) жирләр файдаланыла; - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); - РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела
12.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрена 737 номерлы боерыгы белән расланган Урман питомникларын төзү</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман питомникларында кәлшәләр, чәчүлекләр үстерү өчен чәчүлек һәм башка төр үзенчәлекләре тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану рөхсәт ителми (9 пункт); - урман питомникларында урман үсентеләре орлыклары партияләрен аерым чәчү кулланыла; урман үсемлекләре орлыклары партияләрен катнаштыру рөхсәт ителми (11 пункт); - урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман белән капланмаган жирләр кулланыла (13 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъекты Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителми (14 пункт); <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары Кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкәннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.</p>
13.	<p>Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару</p>	<p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылмалар разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты, 4 өлешендәге 1 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару максатларында урманнардан файдалану рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Урман кодексында билгеләнгән тәртиптә расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә агачларны кисеп аудару һәм бульдозерлар ярдәмендә агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман кырыйларын кисү калдыклары белән чүпләү, урман кырыйларындагы агачларның ботакларына һәм скелет тамырларына зыян китерү, жәйге чорда яңа кисеп алынган агач материалын санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә кәүсә корткычларына каршы саклык чараларын күрмичә урманда калдыру (саклау); б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру; в) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр япмасына һәм туфракка зыян китерү; г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү; д) урманнардан һәм аның читендәге территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрнең майданнарын химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; е) транспорт чараларының һәм башка механизмнарның ирекле,

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә йөрүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы белән расланган Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренең һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлегенең 18 пункты).
14.	Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану	Урманнарны чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм линияле объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү; б) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләргә тоташкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, агач калдыклары белән чүпләү; в) урманнар файдаланыла торган жирләрне һәм урманнар файдаланыла торган жирләргә якин территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; г) транспорт чараларының, механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча үтүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең һәм Урман

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраklары исемлегенә 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела, гидротехник корылмалардан, элемент линияләреннән, электр тапшыру линияләреннән, жир асты үткәргечләреннән тыш (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 3 пункты)</p> <p>Шәһәр урманнарында капитал төзелеш объектларын төзү тыела, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p>
15.	Агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	<p>Саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очраklарда (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.</p> <p>Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдаланганда түбәндәге очраklар булмаска тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау; - гражданның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чараларының урман кишәрлекләренә керүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренә 6 пункты).
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Капитал булмаган корылмалар, урман инфраструктурасын булдыру белән бәйле булмаган корылмалар төзү өчен урман утыртмаларын тоташ кисү рөхсәт ителми, ә урманнарда файдаланганда РФ Урман кодексының 41 статьясына ярашлы рәвештә урман утыртмаларына сайланма кисүләр дә рөхсәт ителми.</p> <p>Урманнарда файдаланганда федераль законнарда ярашлы рәвештә торак йортларга кертелгән капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителми.</p> <p>Капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау өчен урманнарны тулаем кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		биналарны, корылмаларны, төзелмәләргә торгызу рөхсәт ителә. Кишәрлеккә көнкүреш калдыклары белән чүпләү, ирекле маршрутлар буенча транспортта йөрү; урман утыртмаларына зыян китерү тыела.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабрендәге 1007 номерлы боекы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.